

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir Sanat Dergisi

46. YIL

YIL: 46

SAYI: 549

EYLÜL 2023

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Genel Yayın Danışmanı

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet BİLGEHAN

Halkla İlişkiler

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Yaşar ELDEN

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Ahmet KAYASANDIK,

Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniv.)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Hacı Bektaş Veli Üniv.)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (Süleyman Demirel Üniv. Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Niğde Ömer Halisdemir Üniv.)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniv., TDK Bşk.)

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Üniv. Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Ali YAKICI (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

(Not: Soyadlarına göre alfabe sırasıyla)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 532 725 37 13 -0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com.tr

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com
alimgercel@gmail.com

*Açığma-Kün ve Burkay Hikâyesinin
Eski Türk Destan Geleneği Bağlamında
Aşk Merkezli, Mitolojik ve Öğretici
Epik Anlatısı*

Âlim GERÇEL.....1

*Eski Türk Destanlarında
Anlatıcı (Kam-Ozan) Merkezli Aktarım*
Mehmet BİLGEHAN.....11

*Kadim Yoga Öğretisinde
Yoga Dili'nin Doğuşu ve Amacı*
Gülşen BİLGEHAN.....16

Ahmet Kabaklı
Bedrettin KELEŞTEMUR21

Dizgi ve Tasarım

Mehmet BİLGEHAN

Hakan TOPUZOĞLU

www.erciyesdergisi.com.tr

İnternet Sayfasında Yayınlanmaktadır.

İndirme ücretsizdir, satılmaz!

Yazılarınızı

E-posta: mebilgehan@gmail.com

AÇIĞMA-KÜN VE BURKAY HİKÂYESİNİN ESKİ TÜRK DESTAN GELENEĞİ BAĞLAMINDA AŞK MERKEZLİ, MİTOLOJİK VE ÖĞRETİCİ EPİK ANLATISI

Âlim GERÇEL

Giriş

Eski Türk destan geleneğinin aşk, kahramanlık ve ahlaki sınavları iç içe geçiren yapısı, Açığma-Kün ile Burkay hikâyesinde en belirgin biçimde karşımıza çıkar. Bu anlatının temel niteliği, aşkın yalnızca bireysel bir duygu değil, ruhu sınavan mitik bir güç olarak işlenmesidir. Hikâye, epik dünyanın kadim sembollerini kullanarak aşkın hem yüceltici hem de yıkıcı gücünü görünür kılar. Destanın çam ağacı, akdoğan, rüzgâr ve ışık motifleri, aşkın doğüstü bir kudret olarak insana nasıl dokunduğunu sembolik bir dille ifade eder. Böylece Açığma-Kün figürü, sıradan bir sevgili değil, aşkın kendisiyle özdeşleşmiş bir epik imge hâline gelir. Burkay'ın içsel çalkantısı ve verdiği kararlar, eski Türk anlatılarındaki “aşka bağlı kader” temasının modern bir örneği olarak belirir. Bu nedenle Açığma-Kün–Burkay hikâyesi, destan geleneğinin aşk merkezli yüzünü temsil eden özgün bir epik anlatıdır. Sonuç olarak hikâye, aşkın kişiyi dönüştüren ama aynı zamanda sınavan doğasını destansı bir atmosfer içinde temellendirir.

Eski Türk destanlarında aşkın çoğu zaman kaderle bağlantılı bir sınav olarak kurgulanması, Açığma-Kün ile Burkay anlatısının ana çerçevesini güçlendirir. Bu bağlamda hikâye, aşkın insan ruhunda tetiklediği büyük yangının toplumsal, ahlaki ve kozmik bir karşılığı olduğunu vurgular. Burkay'ın Açığma-Kün'e duyduğu derin bağ, yalnızca bir insanın bir başka insana duyduğu sevgi değildir; ruhun, kader tarafından çağrılan bir arketiple karşılaşmasının dışavurumudur. Destanlardaki “ulaşılmaz kadın”, “yasaklanmış aşk” ve “karar anı” motifleri, burada bütün ayrıntılarıyla işlenir. Rüzgârın sesi, ağacın dile gelişi ve hayvanların ölümü gibi unsurlar, aşkın evrensel düzeni bile etkileyen bir güç olduğunu sembolik düzeyde gösterir. Anlatı, bireysel tutkuyu kozmik bir sonuçlar zincirine bağlayarak epik bir genişlik oluşturur. Böylece hikâye, aşkın eski Türk mitolojisinde sahip olduğu ruhsal ağırlığı yeniden üretir. Açığma-Kün–Burkay hikâyesi, aşkı kaderci bir sınav olarak ele alan epik geleneğin devamı niteliğindedir.

Hikâyede kadın figürü olan Açığma-Kün'ün konumu, eski Türk destanlarında görülen kutsal kadın ve erişilmez güzellik motiflerinin belirgin bir yansımasıdır. Açığma-Kün'ün sessizliği, ışıkla ilişkisi, büyüle-

yici bakışları ve kaderi bildiren sözleri, onu sıradan bir kadın olmaktan çıkararak mitik bir arketip konumuna taşır. Eski destanlarda Umay Ana, Ayzıt, İlbilge Hatun, Kanıkey gibi figürlerde görülen koruyucu, sınavıcı ve dönüşüm başlatıcı özellikler Açığma-Kün'ün anlatısında daha trajik bir nitelik kazanır. Bu figür, kahramanla karşılaşan kader temsilcisi bir varlık gibi işlenir. Sessizliği bir cezbe, sözleri ise kaderi haber veren bir oracle etkisi yaratır. Bu özellikleriyle Açığma-Kün, destan geleneğinde aşkın metafizik bir kapı olduğunu simgeleyen kadın figürlerinin modern bir varyantıdır. Böylece hikâye, epik kadın arketipinin aşk merkezli bir anlatıda nasıl yeniden üretildiğini gösterir. Açığma-Kün'ün konumu, destanın aşk temasını mitik bir yoğunlukla pekiştirir.

Burkay'ın hikâye boyunca yaşadığı duygusal çatışma, eski Türk destanlarındaki kahramanın iç dünyasını açığa çıkaran dramatik yapıyı yeniden canlandırır. Kahramanın sevgi ile sadakat, tutku ile sorumluluk, arzu ile kader arasında sıkışması, Alp Er Tunga, Oğuz Kağan ve Manas gibi destan kahramanlarının yaşadığı içsel gerilimlerin modern bir yansımasıdır. Burkay, aşkın ateşiyle yanarken, toplumsal bağların gerektirdiği sadakati koruyamaz ve içsel bütünlüğü parçalanır. Bu çatışma, destanlardaki “kahramanın sınavı” motifinin romantik bir biçimidir. Açığma-Kün'ün büyüleyici varlığı karşısında kahramanın iradesinin zayıflaması,

epik geleneğin bireyden çok ruhun sınındığı bir alan olduğunu vurgular. Bu nedenle Burkey'in trajedisi, bireysel bir yanılığdan çok, destanın kurduğu kaderci yapının zorunlu bir sonucudur. Burkey'in yaşadığı çatışma, epik anlatıda aşkın hem cazibe hem yıkım getiren ikili doğasını görünür kılar.

Hikâyede doğa unsurlarının konuşması, ağacın ağlaması, kuşun ölmesi, otların yanması gibi olgular, anlatının mitolojik boyutunu güçlendiren önemli sembolik işaretlerdir. Eski Türk destanlarında doğa, kahramanın ruh hâlini yansıtan yaşayan bir varlık olarak işlenir; tıpkı Şu Destanı'nda göklerin kızması ya da Ergenekon'da dağların dile gelmesi gibi. Açığma-Kün'ün kayboluşu üzerine tüm tabiatın yas tutması, aşkın yalnızca insan dünyasında değil, kozmik düzlemde de sonuçları olan bir hadise olduğunu gösterir. Böylece hikâye, mitolojik doğa tasavvurunu aşk merkezli bir anlatının içine ustalıkla yerleştirir. Doğa ile ruh arasındaki bu paralellik, destanın öğretici boyutunu da belirginleştirir: yanlış seçimlerin bedeli yalnızca bireye değil, bütün varlık düzenine yansır. Bu nedenle anlatı, mitolojik kozmoloji ile etik mesajı iç içe geçirir. Doğa motifleri, destanın aşk temasını evrensel boyuta taşıyan yapısal bir bileşen hâline gelir.

Burkey'in Açığma-Kün uğruna yaptığı fedakârlık ve sevdiği kişilere zarar veriş, eski Türk destanlarında sıkça görülen "yanlış kararın ruhsal bedeli" temasının güçlü bir örneğidir. Bu anlatıda aşkın kutsal bir ateşe dönüşmesi, kahramanın sağduyusunu ve ahlaki merkezini etkisiz hâle getirir. Burkey'in evdeşini kurban etmesi, epik anlatının öğretici yönünü belirginleştirir: hakikat dışı tutku, erdemin yıkımıyla sonuçlanır. Bu durum, Dede Korkut Hikâyeleri'nde deliliğe götüren aşklar, Manas'ta kahramanı güçten düşüren arzular ve Köroğlu'nda yıkıma sürükleyen hatalarla aynı yapısal motife dayanır. Burkey'in bu yanlış kararı, kaderin geri dönüşsüz bir biçimde değişmesine yol açar. Açığma-Kün'ün uyarılarına rağmen kahramanın tutkuda ısrar etmesi, destanın ahlaki-öğretici yüzünü keskinleştirir. Burkey'in kararları, destanın öğretici amacı için merkezî bir kırılma noktası oluşturur.

Hikâyenin sonunda kahramanın lanetlenmesi ve ruhunun çağlar boyunca acı çekmeye mahkûm edilmesi, eski Türk anlatılarındaki kader ve ceza temasının epik bir sonucudur. Bu durum, Oğuz Kağan'ın buyruğuna karşı çıkanların uğradığı lanetler, Alp Er Tunga'nın ihanetin bedelini hatırlatan ağıtları ve Ergenekon'da halkın yanlış kararlardan sonra arayışa sürüklenmesiyle benzer bir işlev görür. Burkey'in al-

dığı lanet, aşkın yanlış yönlendirilmesiyle ruhsal bütünlüğün bozulduğunu ve bunun sadece bu dünyada değil, zamanın ötesine taşan bir bedeli olduğunu gösterir. Bu lanet, destanın öğretici niteliğini doruğa çıkarır; aşkın hem mukaddes hem de yanlış yönlendirilirse tehlikeli bir güç olduğunu ifade eder. Böylece Açığma-Kün-Burkey hikâyesi, eski Türk destan geleneğinde aşk merkezli epik anlatının nasıl kaderle birleştiğini örnekleyen zengin ve çok katmanlı bir örnek hâline gelir. Hikâye, aşk ve kader ilişkisinin Türk mitolojik düşüncesindeki derin yerini yeniden hatırlatır.

1. Bölüm — Destansı Bağlam: Eski Türk Epik Geleneğinin Yapısı

1.1. Eski Türk Destan Geleneğinde Epik Anlatı Yapısı

Eski Türk destan geleneği, kahramanlık, aşk, toplumsal düzen ve kozmik yasaları aynı düzlemde ele alan bütüncül bir anlatı sistemine dayanır. Bu yapıda bireyin yaşadığı duygusal veya ahlaki bir çatışmanın sadece kişisel sonuçları yoktur; aksine, bütün toplum ve hatta tabiat âlemi üzerinde etkileri bulunan bir olay örgüsü olarak kurgulanır. Destanlar, kahramanın hem dış dünyada hem de iç dünyada verdiği mücadeleyi paralel ilerleyen iki çizgide işler. Böylece epik anlatı, kahramanın ruhsal tekâmülünü tarihsel zaman ve kozmik düzen içinde anlamlandırır. Doğa unsurlarından ruhani varlıklara, toplumsal kurumların işleyişinden kaderci inanışlara kadar pek çok unsur anlatının bütünlüğünü sağlamaya hizmet eder. Epik yapı, aşkı yalnızca iki kişi arasında yaşanan bir duygu olarak değil, kahramanı sınavan ve kaderin yönünü belirleyen bir güç olarak işler. Bu nedenle Açığma-Kün ve Burkey hikâyesi, destanın temel yapısal özelliklerini taşıyan aşk merkezli bir epik örnek olarak öne çıkar. Sonuç olarak bu gelenek, bireysel tutkuyu kozmik bir dengein parçası hâline getirerek anlatının derinliğini belirler.

1.2. Epik Aşk Motifinin Kökeni

Türk destanlarında aşk, çoğu kez bir tensel arzu değil, ruhsal kaynağı olan ve kahramanı derin bir dönüşüme zorlayan metafizik bir deneyim olarak kurgulanır. Aşkın kaynağının insanın iradesinden ziyade kader tarafından belirlendiğine dair inanç, Oğuz Kağan'dan Dede Korkut'a, Alp Er Tunga'dan Manas'a kadar tüm destanlarda izlenebilir. Bu anlayışta aşk, kahramanın yaşam çizgisini değiştiren bir "kader daveti"dir; aşık olunan kişi ise çoğu kez tanrısal ya da ruhani niteliklerle donatılmıştır. Bu nedenle Açığma-Kün'ün ışık, sessizlik, erişilmezlik ve uyarı içeren sözlerle çevrili ka-

rakteri, Türk epik aşkının kadim köklerine doğrudan bağlanır. Burkey'in aşk karşısındaki çaresizliği, bireysel bir zaaf değil, kadim destanlarda görülen "aşkın kaderi kuşatması" temasının güncel bir yeniden anlatımıdır. Aşkın yüceltici olduğu kadar yıkıcı bir güce sahip olması, epik motiflerin temel ikiliğini oluşturur. Sonuç olarak Açığma-Kün-Burkey ilişkisindeki dramatik yoğunluk, epik aşk motifinin kökenlerine uygun mitolojik bir çerçeveye yerleşir.

1.3. Kadim Anlatılarda Kadın Arketipleri: Umay, Ayzıt, İlbilge ve Diğerleri

Eski Türk destanlarında kadın figürü, yalnızca bir eş ya da güzellik unsuru değildir; çoğu kez kahramanın kaderine yön veren, öğretici nitelik taşıyan, ruhani veya mitolojik bir varlık olarak konumlanır. Umay Ana'nın koruyucu niteliği, Ayzıt'ın bereket ve ilham getiren yönü, İlbilge Hatun'un bilgelik ve devlet aklını temsil etmesi, Kanikey'in kahramanı tamamlayan içgörü ve sadakati sağlaması gibi örnekler, kadının destandaki çok katmanlı rolünü gösterir. Açığma-Kün bu geleneğin en karakteristik biçimde yeniden kurulmuş versiyonudur. Onun sessizliği, büyüleyici bakışları, kaderi haber veren sözleri ve yaklaşmaması yönündeki uyarısı, onu hem cezbedici hem de sinayıcı bir "kutsal kadın arketipi"ne dönüştürür. Bu konum, destanlardaki kadın figürünün yalnızca dramatik bir unsur değil, kahramanın ruhsal yolculuğunun merkezindeki tetikleyici güç olduğunu hatırlatır. Sonuç olarak Açığma-Kün, Türk mitolojisinde aşk ile kader arasındaki ince çizgiyi temsil eden arketipsel kadın tipinin modern bir yansımasıdır.

1.4. Ağaç, Kuş ve Işık: Türk Mitolojisinde Sembolik Unsurlar

Türk mitolojik düşüncesinde doğa unsurları yalnızca çevresel dekor değildir; kahramanın iç dünyasını yansıtan ve kaderin yönünü belirleyen sembolik aktörlerdir. Ağaç, göğe uzanışı nedeniyle hem Tanrı'ya yakınlık hem de ruhsal yükseklik simgesidir; Buğut yazıtlarından Altay destanlarına kadar hayat ağacı motifi, ruhun mekânı olarak işlenir. Kuş figürü ise bilgelik, haberci ruhlar ve kaderin sesini taşıyan aracı varlık olarak anlam kazanır. Işık ise kut, ilahi ilham, ruhun aydınlanması ve kaderle temasın görünür biçimidir. Açığma-Kün'ün "ışık saçan yüzü", ağacın onun yokluğu karşısında kurumması, akdoğanın ölümü ve otların yanması, aşkın hem yaratıcı hem yıkıcı kozmik gücünü sembolik düzlemde gösterir. Bu işaretler, Türk destanlarında ruhsal düzenin bozulmasının tabiatla karşılık bulduğu inancını yeniden üretir. Sonuç olarak

Açığma-Kün-Burkey hikâyesi, sembolik unsurların epik anlatıdaki işlevini bütün zenginliğiyle sergiler.

1.5. Kader ve Sınav Temasının Epik İşlevi

Türk destanlarında kahramanın yolculuğu, çoğu kez kader tarafından belirlenen bir dizi sınavla şekillenir. Kahraman bu sınavlardan geçerken hem dış dünyayla savaşır hem de kendi içindeki zayıflıklar, arzular ve çatışmalarla yüzleşir. Bu çerçevede aşk, en güçlü sınavlardan biri olarak karşımıza çıkar; çünkü kahramanın iç güdülerini, sadakatini, toplumsal görev bilincini ve ruhsal olgunluğunu aynı anda sınar. Burkey'in Açığma-Kün için verdiği yanlış karar, yalnızca bireysel bir trajedi değildir; destanın öğretici yüzünü oluşturan "yanlış seçim-ruhsal ceza" döngüsünün somut örneğidir. Bu döngü, Türeyiş ve Göç Destanı'ndaki hataların toplumsal çöküşe yol açması veya Ergenekon Destanı'nda doğru yol bulunana kadar süren çile gibi motiflerle paralellik taşır. Böylece kader temasının epik işlevi, bireysel deneyimi evrensel bir ahlaki çerçeveye yerleştirir. Sonuç olarak Burkey'in hikâyesi, kader sınavının epik anlatıdaki dönüşüm gücünü en açık şekilde ortaya koyar.

1.6. Epik Anlatıda Ahlakî Mesaj ve Öğreticilik

Eski Türk destanları yalnızca birer kahramanlık hikâyesi değildir; aynı zamanda topluma ahlakî bir yöneliş sunan öğretici metinlerdir. Bu metinlerde tutkularını kontrol edemeyen, toplumsal sorumluluğunu unutan veya kutsal düzeni bozan birey, kozmik dengeye sebep olur ve bunun bedelini yalnızca kendisi değil, toplum ve doğa da öder. Açığma-Kün ve Burkey hikâyesi, bu öğretici yapıyı güçlü bir dramatik örnek hâline getirir. Burkey'in aşk uğruna yaptığı yanlış tercihler, ruhsal körlüğün ve tutkusal zaafın hangi sonuçlara yol açtığını çarpıcı biçimde gösterir. Ağaçların kurumması, kuşun ölümü, otların yanması gibi doğa olayları, yapılan hatanın evrensel boyutunu sembolik olarak temsil eder. Destanın sonunda verilen lanet ise epik anlatının ahlaki ikazını doruğa ulaştırır. Hikâye, epik geleneğin temel işlevlerinden biri olan ahlaki rehberliği açıkça yansıtır.

1.7. Aşk Merkezli Epik Dönüşümün Türk Kültüründeki Yeri

Aşk merkezli epik anlatılar Türk kültüründe yalnızca edebî bir motif değil, insan doğasının anlaşılması için kullanılan mitolojik bir anahtar niteliğindedir. Bu tür anlatılar, sevginin insan ruhunda yol açtığı dönüşümü dramatik ve büyüleyici bir dille işler. Açığma-Kün ile Burkey ilişkisi, bu dönüşümü hem estetik hem

ahlaki hem de ruhsal bir çerçevede sunar. Kahramanın aşk karşısındaki sınavı, kültürel hafızada sıkça işlenen “kendini aşma, kendini bulma veya kendini kaybetme” döngüsünü temsil eder. Aşkın bir lütuf mu yoksa lanet mi olduğu sorusu, destan boyunca hem metafizik hem etik düzlemde tartışılır. Bu nedenle Açığma-Kün-Burkay hikâyesi, Türk kültüründeki aşk temasının epik düşünceyle nasıl birleştiğini gösteren özgün bir örnektir. Bu epik dönüşüm, Türk mitoloji ve destan düşüncesinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkar.

2. Bölüm — Aşkın Mitolojik Temeli: Açığma-Kün ve Burkay Anlatısında Kozmik Denge

2.1. Aşkın Epik Ve Mitolojik Kökleri

Eski Türk kozmolojisinde aşk, yalnızca bireysel bir duygu değil, insan ruhunu sınavan ve evren düzeniyle doğrudan ilişkili olan metafizik bir güç olarak kabul edilir. Bu nedenle epik anlatılarda aşkın ortaya çıkışı, kahramanın kader çizgisini değiştiren ve ruhsal bir dönüşümü tetikleyen “kutsal bir çağrı” biçiminde kurgulanır. Açığma-Kün ile Burkay hikâyesinde aşkın aniden belirmesi, kahramanın dünyayı algılayış biçimini karartan ve iradeyi felce uğratan yoğunluğu, bu mitolojik geleneğin en belirgin yansımalarındandır. Aşkın yeryüzüyle gökyüzü arasındaki kutsal bağa temas eden bir güç olarak işlenmesi, Türk destanlarında sıkça görülen “kut”, “ışık” ve “gök menşeli güzellik” motifleriyle açıklanabilir. Burkay’ın aşk karşısındaki çaresizliği, aşkın kader tarafından yönlendirildiği kadim inancın dramatik bir tezahürüdür. Böylece hikâye, aşkın mitolojik kökenli bir sınav olduğunu hem sembolik hem psikolojik düzlemde bütüncül bir formda ortaya koyar. Sonuç olarak destanda aşk, kahramanın kader yolunda karşılaştığı en güçlü kozmik etkenlerden biri hâline gelir.

2.2. Aşkın Kahramanı Sınavan Doğası

Epik gelenekte aşk, kahramanın iç dünyasındaki zayıflıkları, arzuları ve karanlık bölgeleri görünür hâle getirerek onu bir tür ruhsal imtihana tabi tutar. Bu nedenle aşk, yalnızca mutluluk veya birleşme vaadi sunmaz; aksine, kahramanın karakterini, sabrını, sadakatini ve ruhsal olgunluğunu test eden bir eşik işlevi görür. Burkay’ın Açığma-Kün karşısında yaşadığı duygusal çalkantı, epik anlamda “kahramanın ilk büyük eşığı”dır ve bu eşikte verdiği kararlar, onu ruhsal bütünlüğünden uzaklaştırarak trajik bir sonuca taşır. Kahramanın kendi isteği dışında bir gücün etkisi altına girmesi, aşkın sınavıcı yönünün kadim epik motiflerle nasıl birleştiğini gösterir. Açığma-Kün’ün hem cezbe-

dici hem uyarıcı nitelikleri, aşkın iki yönlü doğasını, yani hem “yükseltici” hem “yıkıcı” olabilecek potansiyelini simgeler. Bu çerçevede Burkay’ın yaşadığı sınav, aşkın sadece bir duygu değil, kahramanı dönüştüren bir süreç olduğunu açık biçimde ortaya koyar. Anlatı, aşkın sınavıcı doğasının epik geleneğin temel yapısal unsurlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır.

2.3. Aşk ve Yazgı İlişkisi

Türk destan geleneğinde aşk, çoğu zaman kader tarafından belirlenmiş bir buluşma olarak işlenir ve kahramanın bu buluşma karşısındaki tepkisi onun ruhsal yolculuğundaki yönü tayin eder. Açığma-Kün-Burkay hikâyesinde aşkın “kaçınılmazlık” hissiyle gelmesi, kader ile aşk arasındaki kopmaz bağın mitolojik çerçevede kurulduğunu gösterir. Kahramanın aşkın etkisine karşı koyamayışı, kaderin çağrısına direnmenin mümkün olmadığına dair kadim inancı hatırlatır. Bu bağlamda Açığma-Kün’ün uyarıları, kaderin kahramana sunduğu sınavın farkında olan bir figürün bilgeleyici rolünü temsil eder. Burkay’ın kaderi yanlış yöne çevirmesi ise epik anlatıda sık rastlanan “kaderi yanlış okuma” motifinin bir örneğidir. Bu motif, Göç Destanı’ndan Ergenekon’a kadar pek çok anlatıda bireysel hatanın toplumsal ve kozmik sonuçlara yol açtığı fikrini destekler. Sonuç olarak hikâye, aşk ve yazgının epik anlatıda birbirine bağlı iki metafizik unsur olduğunu güçlü biçimde vurgular.

2.4. Trajik Aşk Motifinin Mitolojik İşlevi

Epik ve mitolojik anlatılarda trajik aşk, kahramanın ruhsal dönüşümünü tamamlayan veya tamamlayamamasının sonuçlarını görünür kılan bir dramatik araç olarak işlev görür. Açığma-Kün ve Burkay arasındaki ilişki, aşkın mutlulukla değil, kayıpla, acıyla ve ruhsal çöküşle sonuçlandığı mitik örneklerle paralellik taşır. Bu durum, destanlarda aşkın doğrudan ödüllendirilen değil, çoğu kez ağır bir bedelle sonuçlanan bir sınav şeklinde işlendiğini gösterir. Burkay’ın bu sınavda başarısız olması, kahramanın içsel olgunluğu tamamlayamadığını ve aşkın yıkıcı yönünü tetiklediğini gösterir.

Aşkın trajik niteliği sayesinde anlatı, bireyin arzuları ile kozmik düzen arasındaki uyumsuzluğu dramatik bir biçimde açığa çıkarır. Doğanın yas tutması, kuşun ölmesi ve ağacın kurumması, trajedinin yalnızca bireysel değil, kozmik bir boyutu olduğuna işaret eder. trajik aşk motifi, epik düşüncede bireysel hatanın evrensel sonuçlarını öğretici bir dille ifade eden mitolojik bir araca dönüşür.

2.5. Aşkın Kozmik Düzeni Etkilemesi

Eski Türk mitolojisinde evren, insan eylemlerine duyarlı canlı bir bütün olarak tasavvur edilir; doğru eylemler kut getirirken, yanlış eylemler kozmik dengeyi bozar. Açığma-Kün'ün kaybolması üzerine doğanın tepki vermesi—ağacın kuruması, akdoğanın ölmesi, otların yanması—aşkın yalnızca insana değil, kozmosa da etki eden bir güç olduğunu sembolik olarak işaret eder. Bu tepki, Burkey'in ruhsal dengesizliğinin evrensel düzeni nasıl etkilediğini gösterir ve epik düşüncede bireyin eylemlerinin toplumsal ve kozmik yansımalarını hatırlatır. Bu anlayış, Göç Destanı'ndaki sürgün, Ergenekon'daki çile ve Türeyiş Destanı'ndaki kutsal soy kaybı gibi kozmik bozulma motifleriyle paralellik taşır. Aşkın evrendeki düzeni etkileyen bir kudret olarak sunulması, destanın anlatısal büyüklüğünü metafizik bir düzeye taşır. böylece Açığma-Kün–Burkey hikâyesi, kozmik düzenin insanın duygusal ve ahlaki davranışlarıyla doğrudan ilişkilendirildiği mitolojik bir dünya görüşünü bütün açıklığıyla sergiler. Destanda aşk, yalnızca bireysel bir deneyim değil, evrenin dengesini etkileyen kozmik bir olay hâline gelir.

2.6. Kurban Motifinin Aşk Bağlamındaki Yeri

Türk destanlarında kurban, bir fedakârlık ritüeli olmanın ötesinde, yanlış tercihlerin ya da bozulmuş ruhsal dengenin bedelini temsil eden sembolik ve mitolojik bir unsurdur. Burkey'in evdeşini Ejderler Kağanı Naranta'ya kurban etmesi, aşkın ölçüsüzleştiği noktada kahramanın ahlaki merkezini kaybettiğini gösterir ve epik anlatının öğretici karakterini belirginleştirir. Burkey'in aşk uğruna en kıymetli varlığını feda etmesi, mitolojik düzeyde kahramanın kutsal düzeni bozduğu anlamına gelir. Bu durum, yanlış bir fedakârlık motifinin destanlardaki klasik karşılığıdır ve bireyin tutkuları uğruna kutsal sınırları ihlal ettiğinde ortaya çıkan kozmik cezayı sembolize eder. Kadının laneti ve Burkey'in ruhunun çağlar boyu acıya mahkûm edilmesi, bu yanlış kurbanın evrensel sonuçlarını açığa çıkarır. kurban motifi, hikâyede aşkın yanlış yönlendirildiğinde nasıl ahlaki ve kozmik bir felaket doğurduğunu gösteren güçlü bir mitolojik göstergedir.

3. Bölüm — Doğa–Ruh Paralelliği: Sembolik Yapılar ve Mitolojik İşaretler

3.1. Doğanın Kahramanın Ruh Hâline Eşlik Etmesi

Eski Türk anlatılarında doğa, kahramanın ruhsal dünyasının dışsal bir yansıması olarak işlev görür; böylece bireysel duygu hâlleri, tabiatın davranışları üzerinden yorumlanabilir bir sembolik düzlem kazanır.

Açığma-Kün ile Burkey hikâyesinde aşkın ortaya çıkışıyla doğanın kararması, ağacın kuruması ve kuşun ölmesi, kahramanın ruhunda yaşanan dengesizliğin evrene taşan etkilerini görünür kılar. Bu dışavurum, epik geleneğin doğayı yalnızca çevresel bir unsur değil, insanın ahlaki ve duygusal davranışlarına tepki veren canlı bir varlık olarak algıladığını gösterir.

Destanlarda görülen bu sembolik bütünlük, özellikle Göktürk yazıtlarında ve Dede Korkut anlatılarında kahramanın ruhsal hâli ile doğanın uyumu veya uyumsuzluğu arasında sıkı bir bağlantı bulunduğunu kanıtlar. Bu nedenle Burkey'in aşk karşısındaki savruluşu yalnızca bireysel bir çöküş değil, doğanın düzenini etkileyen kozmik bir sapma olarak değerlendirilir. Doğa, hikâyede kahramanın ruhsal çözülüşünün sessiz fakat güçlü bir tanığı hâline gelir.

3.2. Çam Ağacı Motifi

Eski Türk mitolojisinde ağaç, özellikle de çam ağacı, yaşam, süreklilik ve gök ile yer arasındaki bağı temsil eden kutsal bir varlık olarak görülür; dolayısıyla çamın hikâyedeki konumu yalnızca dekoratif bir unsur değil, mitolojik bir eksendir.

Açığma-Kün ve Burkey anlatısında çam ağacının yapraklarını dökmesi ve çürümesi, kahramanın hem ruhsal hem ahlaki düzeyde yaşadığı sapmanın evrensel yaşam ağını zedelediğine dair sembolik bir uyarıdır. Bu motif, Altay yaratılış mitinden Ergenekon Destanı'na kadar pek çok anlatıda görülen “ağacın kutsal düzen bozulduğunda zarar görmesi” temasının birebir karşılığıdır.

Çamın kuruması, Burkey'in içsel bütünlüğünü kaybetmesinin dışsal bir kanıtı olduğu gibi, kutsal varlıkların insana karşı sessiz fakat sert bir yargısını da temsil eder. Böylece çam ağacı, destanın dramatik yapısında hem tanık hem uyarıcı bir sembole dönüşür. Çamın ölümü, Burkey'in ruhsal çöküşünün kozmik boyuta taşındığının güçlü bir işaretidir.

3.3. Kuş Sembolü

Kuş, Türk mitolojik hafızasında ruh, özgürlük, göğe yükselme ve ilahi mesaj taşıma gibi temaları simgeleyen çok katmanlı bir varlıktır; bu nedenle Açığma-Kün hikâyesinde akdoğanın ölümü sıradan bir olay değil, ruhsal düzenin kırılmasını ifade eden güçlü bir sembolik göstergedir. Doğanın en özgür varlıklarından biri olan kuşun ölümü, Burkey'in ruhunun özgürlüğünü yitirdiğini ve kader ağlarına hapsedildiğini metaforik biçimde açığa çıkarır. Kuşun çığı, destan geleneğinde çoğu kez yaklaşan felaketin habercisi olarak kullanıldığından, bu sahne kahramanın içsel ka-

ranlığa yönelişinin kozmik bir uyarı niteliği taşıdığını göstermektedir. Ayrıca kuşun ölümü, ruhun yukarı âlemlerle bağının kopmasını ve kahramanın dünyevi tutkuların ağırlığı altında ezilmeye başlamasını temsil eder. Sonuç olarak kuş sembolü, Burkey'in aşk karşısındaki çözülüşünün mitolojik ve ruhsal bir işareti hâline gelir.

3.4. Su ve Ateş Unsurları

Su ve ateş, Türk mitolojisinde karşıtlıkları dengeleyen iki temel element olarak görülür; su arınmayı ve hayatı, ateş ise sınava ve dönüşümü temsil eder. Açığma-Kün ve Burkey hikâyesinde otların yanması, ateşin yıkıcı yönünü öne çıkararak kahramanın içsel dengesinin nasıl bozulduğunu simgeler. Yanmakta olan otlar, aşkın ölçüsüz hâle geldiğinde kahramanı içten tüketen bir tutkuya dönüştüğünü gösterir.

Su unsurunun görünmez oluşu ise, arınmanın ve yenilenmenin bu aşamada mümkün olmadığını, yani ruhsal dengeyi sağlayacak iyileştirici gücün devreden çıktığını işaret eder. Bu karşıtlık, eski destanlarda kahramanın ruhsal dönüşüm eşliğini temsil eden ateşle arınma ritüelleriyle benzerlik taşır. Dolayısıyla ateşin baskınlığı, Burkey'in henüz çözüm ve arınma aşamasına ulaşamadığını, aksine tutkuların yakıcı etkisi altında kaldığını açık biçimde ortaya koyar. Ateş ve su ikiliği, anlatıya hem sembolik hem de öğretici bir derinlik kazandırır.

3.5. Işık-Karanlık Motifleri

Işık, eski Türk destanlarında kutsiyet, bilgelik ve doğrulukla ilişkilendirilirken, karanlık yönünü kaybeden ruh, sapma ve kaderin şaşmasıyla özdeşleştirilir; bu nedenle Açığma-Kün'ün ışıkla ilişkilendirilmesi ve onun kayboluşundan sonra karanlığın hâkim olması, destanın dramatik eksenini belirleyen ana sembolik karşıtlıktır. Açığma-Kün'ün "ışık" varlığı, Burkey'in ruhuna yön veren üst bilinçle ilişkilidir; onun çekilmesi, kahramanın içsel pusulasının kararması anlamına gelir.

Destandaki ışığın giderek zayıflaması, kahramanın karar alma süreçlerindeki bulanıklığı, tutkuların aklın yerine geçmesini ve ruhun kendi öz benliğinden uzaklaşmasını temsil eder. Karanlığın artması aynı zamanda kader tekerinin tersine döndüğünü ve kahramanın artık geri dönüşü olmayan bir sapmaya sürüklendiğini metaforik olarak gösterir. Işık-karanlık karşıtlığı, anlatının ruhsal ve kozmik trajedisini inşa eden temel mitolojik yapı taşlarından biri hâline gelir.

3.6. Öğretici ve Uyarıcı Semboller

Destanda yer alan sembolik unsurlar, yalnızca es-

tetik bir anlatı aracı değil, kadim Türk epik geleneğinde toplumun kolektif bilincini yönlendiren öğretici mekanizmalardır; bu nedenle ağacın kurumması, kuşun ölmesi ve ateşin yükselmesi, hem hikâyenin dramatik akışına hizmet eder hem de izleyiciye ahlaki bir uyarı sunar. Bu semboller, aşkın ölçüsüzlüğü ve yanlış fedakârlığın yalnız bireyi değil, kozmik düzeni de bozduğunu öğretir. Destanın sembolik örgüsü, geçmişteki Uygur, Göktürk ve Altay anlatılarında görülen "doğa uyarısı" geleneğini sürdürerek bireyin davranışlarının evrensel sonuçlarını görünür kılar. Bu yönüyle hikâye, epik düşüncenin temel amaçlarından biri olan "ahlaki eğitim" işlevini güçlü biçimde korur. Semboller, Açığma-Kün ve Burkey hikâyesini yalnız bir aşk anlatısı olmaktan çıkararak çok katmanlı bir mitolojik öğretici metnine dönüştürür.

4. Bölüm — Burkey'in Ruhsal Düşüşü: Aşk, Suç ve Kozmik Ceza Döngüsü

4.1. Aşkın Başlangıcı: Büyülenme Ve Ruhsal Kırılma

Epik gelenekte kahramanın büyüleyici bir güzellikle karşılaşması, yalnızca bireysel bir aşk başlangıcı değil, ruhsal yapının sarsıldığı kritik bir dönemeç olarak yorumlanır; bu nedenle Açığma-Kün'ün sessizliği, ışığı ve ulaşılamazlığı Burkey'in psişesinde derin bir kırılma yaratır. Kahramanın ilk bakışta yaşadığı büyülenme, destanlarda çoğu zaman kaderi değiştiren bir imtihanın habercisi olarak karşımıza çıkar; burada aşk, kahramanın gücünü artırmak yerine onu iradesinden uzaklaştıran bir tutkuya dönüşür. Burkey'in Açığma-Kün'le her karşılaşmada içsel ateşinin yükselmesi, epik anlatının aşk merkezli sınav motifleriyle uyumlu olarak ruhun zayıf noktasını açığa çıkarır. Böylece büyülenme anı, sadece bir duygusal sarsıntı değil, yanlış yola sapışın ilk adımı hâline gelir. Aşkın başlangıcı, Burkey'in korelasyon hâlindeki ruhsal çözülüşünün temelini oluşturan mitolojik bir eşik niteliğindedir.

4.2. Evdeş İhaneti: Ahlaki Çöküşün İlk Belirtileri

Destanın dönüm noktalarından biri olan Burkey'in evdeşi Evdeş'i feda etme düşüncesi, yalnızca bireysel bir ahlaki zayıflık değil, epik kültürde en ağır suçlardan biri olarak kabul edilen "ev içi sadakatsizlik" temasının işlenişidir. Türk destan geleneğinde eşe sadakat, yalnızca ailevi bir sorumluluk değil, toplum düzeninin temel taşlarından biri olarak görülür; bu nedenle Burkey'in karısını gözden çıkarması, bireysel bir günahın ötesinde, kozmik dengeyi bozan bir suç niteliğindedir. Evdeş'in fedakârlığı ve Burkey'a olan

sarsılmaz bağıllığı, kahramanın ihanetini daha da ağırlaştırır; çünkü epik yapı, kadının sadakat göstermesiyle erkeğin ahlaki sorumluluğunu daha görünür hâle getirir. Böylece Burkey'in ilk büyük sapması, karakterin ruhsal düşüşünün başlangıcını oluşturarak ilerleyen ceza döngüsünün zeminini hazırlar. İhanet, Burkey'in kader çizgisini geri dönüşsüz biçimde değiştiren temel suç olarak belirir.

4.3. Tutkunun Körleştirmesi: Aşkın Akli Teslim Alması

Aşkın büyüleyici etkisi destanlarda çoğunlukla kahramanın akıl, irade ve görev bilincini gölgeleyen bir sınav şeklinde sunulur; Burkey'in Açığma-Kün'e duyduğu tutku da bu çerçevede giderek şiddetlenen ve kahramanı öz benliğinden uzaklaştıran bir güç hâline gelir. Burkey'in Tapıncağa her gidişinde söz verdiği hâlde kararından dönmesi, tutkularının disiplin ve ahlaki değerlerin önüne geçtiğini gösterir. Bu tutku, epik gelenekte "kendini unutma" olarak adlandırılan ve kahramanın ruhsal tehlike bölgesine girdiğini işaret eden bir yoldur; çünkü gönlün ateşi aklın sınırlarını aşmaya başladığında, kahraman artık kaderinin yönünü değiştiren bir karanlık döngünün içine girmiş olur. Burkey'in her karşılaşmada Açığma-Kün tarafından büyülenmesi, tutkusal körlüğün destandaki sembolik karşılığıdır. Sonuç olarak aşk, kahramanın ruhsal dengesini bozarak nihai düşüşe giden yolu inşa eden bir kuvvete dönüşür.

4.4. Şeytan Kilimbi ve Madar: Karanlık Rehberin Ortaya Çıkışı

Burkey'in derdine çözüm arayışı sırasında Şeytan Kilimbi ve ardından Madar ile karşılaşması, destanlarda kahramanın karanlık danışmanla yüzleşmesi şeklinde görülen önemli bir arketipsel aşamayı temsil eder. Karanlık rehber, çoğu zaman kahramanın içsel gölgesinin dışavurumu olup onu yanlış yola sevk eden sesin mitolojik biçimde kişileştirilmiş hâlidir. Burkey'in akıl hocası olarak bir "şeytan" figürünü kabul etmesi, ruhsal düşüşünün artık geri dönüşü güç bir evreye geçtiğini gösterir; çünkü yardım arayışının yönü yanlış ve tehlikelidir. Şeytan Madar'ın sunduğu çözümün ağır bir bedel gerektirmesi, destan geleneğinde yasa dışı isteğin yasa dışı bir karşılık talep etmesi prensibiyle uyumludur. Böylece Burkey'in kaderi, karanlık rehberin yönlendirmesiyle tamamen trajik bir çizgiye oturur. Sonuç olarak bu karşılaşmalar, kahramanın suçun merkezine adım attığını simgeleyen kritik anlardır.

4.5. Evdeş'in Kurban Edilişi: Kozmik Suçun Zir-

vesi

Evdüş'ün Naranta'ya kurban edilmesi, Türk destan geleneğinde karşılığı olan en ağır ve geri döndürülemez suçlardan biridir; çünkü "masumun kurban edilmesi", kozmik düzeni bozan ve Tanrı'nın düzenine meydan okuyan bir eylem niteliği taşır. Evdeş'in ölüm anında ettiği beddua, yalnızca kişisel bir sitem değil, epik geleneğin kozmik adalet mekanizmasını harekete geçiren sözlü bir kader bildirimidir. Türk anlatılarında bedduanın karşılığı mutlak; bu nedenle Burkey'in ruhunun kıyamete kadar acı çekmekle cezalandırılması, mitolojik adaletin işleyişine uygun bir sonuçtur. Kahramanın evdeşi uğruna değil, aşk uğruna bu ağır suçu işlemesi, suçun niteliğini daha da karanlık bir çerçeveye oturtur. Böylece kurban sahnesi, Burkey'in dönüşü olmayan bir ruhsal ve ahlaki düşüşe geçtiği an olarak destanın kozmik ağırlık merkezini oluşturur. Sonuç olarak Evdeş'in ölümü, ceza döngüsünün kesinleştiğini ilan eden dramatik zirvedir.

4.6. Kozmik Yargı ve Sonsuz Ceza Döngüsü

Evdüş'ün lanetinin Tanrı tarafından kabul edilmesi, Türk destan geleneğinde sıklıkla görülen "ilahi adaletin söz yoluyla tecellisi" prensibini yeniden doğrular; bu nedenle Burkey'in ruhunun dünyaya her gelişinde acı çekmeye mahkûm edilmesi, mitolojik düzenin zorunlu bir sonucudur. Bu ceza, bireysel suçun yalnızca bu dünyadaki karşılığıyla sınırlı olmayıp zamanlar üstü bir döngüye yayılması bakımından epik kozmolojide benzersiz bir ağırlığa sahiptir. Sonsuz acı fikri, Burkey'in işlediği suçun doğasının sıradan bir zaaf değil, düzen bozucu bir sapma olduğunu kanıtlar. Bu döngüsel cezanın anlatıda hem Burkey hem de Selim Pusat için devam etmesi, iki çağ arasındaki ruhsal sürekliliği kurar ve epik zaman anlayışının çizgisel değil, dairesel olduğunu vurgular. Sonuç olarak kozmik yargı, anlatının hem ahlaki hem metafizik ağırlık merkezini oluşturarak Burkey'in kaderini mühürler.

5. Bölüm — Açığma-Kün'ün Epik İşlevi ve Aşkın Öğretici Boyutu

5.1. Aşkın Sınayıcı Niteliği: Epik Gelenekte Kadın Figürünün İşlevi

Türk destan geleneğinde kadın figürü çoğunlukla kahramanın içsel gücünü, ahlaki duruşunu ve kader karşısındaki dayanıklılığını sınanan bir unsur olarak karşımıza çıkar; bu bağlamda Açığma-Kün, Burkey'in yalnızca duygusal değil, ruhsal bütünlüğünü sınanan bir eşige dönüşür.

Açığma-Kün'ün sessizliği, ulaşılamazlığı ve güzelliği, kahramanda bir tür büyülenme yaratarak onun

akıl disiplini bozan ilk unsur hâline gelir ve bu özellikleriyle epik aşkın sınavı boyutunu temsil eder. Kahramanın böylesi bir figüre duyduğu derin tutku, destanlarda çoğu zaman yaklaşılmaması tehlikeli, ama kahramanın olgunluğunu test eden bir imtihan sahnesi işlevi görür.

Açığma-Kün, Burkey'in öz benliği ile tutkuları arasındaki çatışmayı açığa çıkararak onu epik düzlemde zorlayıcı bir yol ayrımına getirir. Böylece bu kadın figürü, aşk aracılığıyla kahramanın karakterindeki zayıflıkları görünür kılan bir yapı kurar. Sonuç olarak Açığma-Kün, epik anlatıda aşkın sınavı doğasının ideal örneklerinden biri olarak işlev kazanır.

5.2. "Ulaşılamaz Güzellik" Teması: Doğaüstü ile Beşeri Olanın Kesişimi

Açığma-Kün'ün anlatıda neredeyse insanüstü nitelikler taşıyan betimlemelerle verilmesi, Türk destanlarında sıkça rastlanan "ulaşılamaz güzellik" temasının belirgin bir yansımasıdır; bu tema kahramanı fiziksel değil, daha çok ruhsal bir çekime maruz bırakan metafizik bir güç olarak tasarlanır. Onun "ışığa benzer bakışları", "suna gibi salınışı" ya da "ayı andıran yüzü", güzelliğin beşerî olmaktan çıkıp mitik bir cazibeye dönüşmesini sağlar.

Bu tür güzellik, sıradan insanın değil, yalnızca kaderi sınavlarla örülü bir kahramanın karşılaşacağı niteliktedir; dolayısıyla Açığma-Kün sadece bir kadın değil, Burkey'in yazgısını belirleyen bir kader figürüne dönüşür. Bu ulaşılamazlık, kahramanın tutkularını artırdığı kadar onu akıldan uzaklaştırarak içsel dengesini bozar ve böylece epik anlatının duygusal gerilim merkezini oluşturur. Açığma-Kün, doğaüstü ile beşeri olanın kesişiminde duran bir güzellik figürü olarak anlatının mistik atmosferini güçlendirir.

5.3. Sessizlik Motifi: Bilgelik, Uyarı ve Kaçınılmaz Kader

Açığma-Kün'ün çoğu sahnede konuşmaması, epik anlatının en önemli sembolik motiflerinden biri olan "sessizlikle bildirme" geleneğini hatırlatır; bu sessizlik, hem bilgelik hem de uyarı niteliği taşıyan çok katmanlı bir anlatım aracıdır.

Sessizlik, kahramanın iç sesinin duyulmasına izin veren bir boşluk yarattığı için Burkey'in kendi tutkularını Açığma-Kün'e yansıtmasına yol açar; böylece kadın figürü bir ayna gibi işlev görür. Açığma-Kün'ün yalnızca kritik bir anda konuşarak "Yaklaşma bana, belâm çoktur" demesi, epik geleneğe kaderin kaçınılmazlığını haber veren arketipik bir uyarı niteliğindedir. Bu kısa cümle, Burkey'in izleyeceği trajik yolu

önceden haber verirken, sessizliğin önceki gücünü de derinleştirir. Böylece sessizlik, hem temsil ettiği erişilmezlik hem de taşıdığı kehanet boyutuyla anlatının ruhsal yükünü artırır. Sonuç olarak Açığma-Kün'ün sessizliği, aşkın öğretici ve uyarıcı yönünü görünür kılarak destanın dramatik yapısını güçlendirir.

5.4. Aşkın Bedeli: Yanlış Seçimlerin Mitolojik Örüntüsü

Epik anlatılarda aşkın bedeli daima büyüktür; çünkü aşk yalnızca bir duygu değil, kahramanın kaderini belirleyen bir sınav işlevi görür. Açığma-Kün'e duyulan tutkunun Burkey'a ettirdiği yanlış seçimler, destandaki mitolojik örüntüyü belirleyen en kritik unsurlardan biridir.

Burkey'in aşk uğruna aklını, görevini ve en önemlisi eşine karşı sorumluluğunu terk etmesi, Türk epik geleneklerinde "kahramanın kendi merkezinden sapsaması" olarak yorumlanır ve bu sapmanın her zaman ağır bir karşılığı vardır.

Burkey'in Evdeşe'ye ihanetinin ardından yaşanan ruhsal çöküş, bu bedelin epik düzlemde görünüşüdür; çünkü yanlış seçim, sadece bireysel bir hata değil, kozmik düzeni bozan bir suça dönüşür. Böylece aşk, kahramanın büyümesine değil, düşüşüne yol açan bir sınavın başlangıcına işaret eder. Sonuç olarak Açığma-Kün'e duyulan aşk, Burkey'in kaderini belirleyen ve destanın öğretici boyutunu derinleştiren trajik bir bedel mekanizmasına dönüşür.

5.5. Aşkın Öğretici Yönü: Kahramanın İçsel Dönüşüm Potansiyeli

Destanlarda aşk her zaman yıkıcı bir güç değildir; aynı zamanda kahramanı dönüştüren, olgunlaştıran ve içsel olarak yeniden kuran öğretici bir işlev taşıyabilir. Açığma-Kün'ün Burkey üzerinde yarattığı etkiler, kahramanı kendi zaafıyla yüzleşmeye zorladığı için aslında derin bir içsel dönüşüm potansiyeli barındırır.

Burkey'in tutkusu, acıya dönüşse bile onun ruhsal kırılmalarını görünür kılar ve epik düşünceye göre görünür olan her zaaf, dönüştürülme imkânını da beraberinde taşır. Ancak Burkey bu dönüşümü gerçekleştiremez; fakat dönüşümün imkânı, Açığma-Kün figürünün öğretici doğasının bir parçası olarak anlatıda yer alır.

Geleneksel epik anlatıda kadın figürü bazen "ruhun rehberi" rolünü üstlenir; Açığma-Kün'ün sessiz ve mesafeli duruşu da Burkey'in içsel çatışmasını görmesi için bir ayna niteliği taşır. Sonuç olarak Açığma-Kün, yıkıcı görünen aşkın altında saklı bir öğretici işlevle destanın ruhsal derinliğini zenginleştirir.

6. Bölüm — Aşkın Mitolojik Kökleri: Arkaik Türk İnançları ve Epik Zaman Döngüsü

6.1. Türk Mitolojisinde Aşk ve Kaderin Birlikteliği

Arkaik Türk inanç sisteminde aşk, çoğu zaman bireysel bir duygu alanından ziyade kaderin işleyişini tetikleyen metafizik bir güç olarak kabul edilir; bu nedenle Açığma-Kün ile Burkey arasındaki ilişki, yalnızca iki insanın duygusal yakınlaşması değil, kozmik düzeyde yazılmış bir karşılaşmanın sonucu olarak değerlendirilir. Destan ve efsanelerde karşılaşılan ani büyülenme, kaynağı bilinmeyen çekim ve kahramanı yolundan saptırma tehlikesi, aşkın mitolojik rolünü “kaderin görünür hâli” olarak tanımlar.

Burkey’in Açığma-Kün’ü ilk gördüğü anda yaşadığı karanlık çöküş, bu anlayışın epik yansımalarından biridir; çünkü kader, kahramanın ruhunu hazırlıksız yakalayarak onu sınavın tam merkezine bırakır. Arkaik düşünce, aşkı kaderden bağımsız görmediği için Burkey’in yaşadığı trajedi, bireysel zayıflık değil, kozmik bir uyumsuzluk olarak değerlendirilir. Sonuç olarak aşk ve kaderin bu sıkı birlikteliği, destanın ruhsal derinliğini oluşturan temel mitolojik zemindir.

6.2. Ruh Göçü İnancı ve Destanda Döngüsel Zaman

Türk mitolojisinde yer alan ruhun başka bedenlerde tekrar dünyaya gelmesi inancı, Ruh Adamın başlangıcındaki destansı anlatıda belirgin bir şekilde işlenir ve Açığma-Kün–Burkey ilişkisinin sonraki çağlarda da yaşanmasının temelini oluşturur.

Burkey’in cezalandırılmasıyla başlayan “tekrar tekrar dünyaya gelerek acıyı yaşama” fikri, yalnızca bireysel bir lanetin değil, döngüsel zaman algısının epik bir ifadesidir. Arkaik Türk kültüründe zaman çizgisel değil; felaketler, sınavlar ve dönüşümlerle kendini tekrar eden döngüler hâlinde düşünülür.

Bu nedenle Burkey’in her çağda aynı tutkuyu yaşayıp aynı hatayı işlemesi, zamanın bir tekrar alanına dönüştüğünü gösterir. Döngüsel zaman, kahramanın aynı sınavı geçinceye kadar yeniden deneyimlemek zorunda olduğunu ima eder; fakat Burkey bu sınavı vermediği için döngü kırılmaz. Sonuç olarak ruh göçü ve döngüsel zaman fikri, aşkın kozmik ceza mekanizmasıyla birleşerek anlatının mitolojik temelini pekiştirir.

6.3. Kozmik Düzen ve İlahi Adalet: Bedduanın Metafizik Gücü

Türk destan geleneğinde sözün metafizik bir güç taşıdığına dair güçlü bir inanç vardır; bu bağlamda Evdeş’in ölüm anında ettiği bedduanın Tanrı tarafın-

dan kabul edilmesi, kozmik düzenin bozulduğunda sözü yeniden düzenleyici bir araç olarak kullandığını gösterir. Beddua, yalnızca bireyin bir diğerine kızgınlığını ifade etmesi değil, evrenin dengesinin ihlal edildiğini ilan eden kutsal bir bildirim niteliğindedir. Burkey’in işlediği ihanetin ağırlığına uygun olarak gelen bu beddua, Tanrı’nın düzeni sağlamak için ruhu kıyamete kadar ıstırap içinde dolaşmaya mahkûm etmesine zemin hazırlar. Bu durum, ilahi adaletin yalnızca bu dünyada değil, zamanlar üstü bir alanda işlediğini vurgular. Arkaik Türk inancında adaletin gecikmesi, işlemediği anlamına gelmez; beddua edildikten sonra zaman bir cezalandırma aracına dönüşür. Sonuç olarak bedduanın metafizik gücü, destanın öğretici yönünü pekiştirerek Burkey’in kaderinin kaçınılmazlığını açıklar.

6.4. Destanlarda Kadın Figürünün Ruhsal İmtihan Aracı Olarak Rolü

Türk mitolojisinde kadın figürü çoğu zaman yalnızca bir aşk unsuru değil, kahramanın ruhsal gelişimini belirleyen bir sınav işlevine sahiptir; Açığma-Kün’ün anlatıdaki rolü de bu çerçevede değerlendirilmelidir. O, ne tamamen insani bir karakterdir ne de tamamen doğüstü bir varlıktır; iki dünyanın kesiştiği noktada duran arketipsel bir sınavıcı figürdür. Kadının güzelliği, sessizliği ve ulaşılmazlığı, kahramanın iç dengesini bozarak onun zayıf yönlerini açığa çıkarır. Bu sınavın amacı kahramanı cezalandırmak değil, onu olgunlaştırma potansiyeli taşımaktır; ancak Burkey bu potansiyeli kullanamaz. Açığma-Kün’ün uyarısı, mitolojik kadın figürünün rehberlik eden yönünü temsil ederken, Burkey’in ona rağmen yanlış kararı seçmesi imtihanın başarısızlıkla sonuçlandığını gösterir. Açığma-Kün, kadın figürünün epik gelenekteki sınavıcı ve öğretici işlevini temsil eden merkezi bir karakterdir.

6.5. Mitolojik Çatışma: Tutku, Sorumluluk ve Kozmik Denge

Destanın dramatik gerilim hattı, kahramanın tutkuları ile sorumluluk bilinci arasında kuramadığı dengeden doğar; bu durum Türk mitolojisinde sıkça karşılaşılan “öz benlik–görev” çatışmasının bir yansımasıdır. Burkey’in Açığma-Kün’e duyduğu aşk, doğal bir duygu olarak değil, kozmik düzeni tehdit eden bir sapma olarak resmedilir; çünkü kahramanın görevi sadakati korumak, tutkuyu ise irade ile dizginlemektir. Bu dengenin bozulması, ev içi düzenin çökmesine ve toplumsal–kozmetik yapının zarar görmesine yol açar. Arkaik Türk inancında evlilik bağı, yalnızca iki bireyin

değil, toplumsal düzenin de garantisidir; bu nedenle Burkey'in ihanetinin cezası bireysel değil, evrensel niteliktedir. Böylece tutkusal sapmanın sonuçları yalnızca kahramanın hayatını değil, kozmik düzeni de etkiler. Sonuç olarak mitolojik çatışma, aşkın bireysel değil evrensel bir sorumluluk alanı olduğunu vurgular.

6.6. Aşkın Epik Zaman İçindeki Öğretici Döngüsü

Arkaik Türk destanları, aşkı yalnızca bir başlangıç veya bir sonuç olarak değil, kahramanın ruhunun olgunlaşma sürecinde tekrar eden bir öğretici döngü olarak ele alır; Açığma-Kün ve Burkey anlatısı da bu geleneğin belirgin bir temsilidir. Aşk, kahramana hem güzelliği hem tehlikeyi aynı anda sunarak ruhun karanlık ve aydınlık yönlerini açığa çıkarır.

Kahramanın sınavı geçememesi durumunda döngü kırılmaz ve aynı ders farklı bir çağda yeniden karşısına çıkar. Bu nedenle Açığma-Kün/Burkey ilişkisi, Selim Pusat/Günay ilişkisine doğrudan yansır; bu yansıma yalnızca anlatısal bir tekrar değil, epik zamanın öğretici mekanizmasının bir sonucudur. Bu mekanizma, aşkın doğru yorumlanması hâlinde kahramanı olgunlaştıracağını, yanlış yorumlanması hâlinde ise aynı kaderi tekrar tekrar yaşatacağını gösterir. Aşkın epik zaman içindeki döngüsü, Burkey anlatısının hem mitolojik hem de pedagojik yönünü belirleyen temel yapısal öğedir.

Sonuç

Açığma-Kün ve Burkey hikâyesi, eski Türk destan geleneğinde aşkın yalnızca bireysel bir duygu değil, kozmik düzeni sınavan ve kahramanın içsel bütünlüğünü ölçen bir güç olduğunu gösteren çarpıcı örneklerden biridir. Bu anlatıda aşk, kahramanı zayıflatan bir dış etki değil, kendi içsel zaafını görünür kılan derin bir ayna işlevi görür; bu nedenle Burkey'in Açığma-Kün karşısındaki büyülenmesi, epik düzlemde kaderin kahramanı sınamak için yarattığı bir eşik olarak değerlendirilmelidir. Burkey'in Evdeşe ihanet ederek ahlaki dengesini bozması, yalnızca bireysel bir suç değil, destan kozmolojisini ilgilendiren bir düzene karşı çıkıştır. Böylece anlatı, aşkın genişletilmiş anlamını yalnızca duygusal değil, metafizik bir sınav bağlamına oturtur ve kahramanın yanlış tercihlerinin doğurduğu sonuçları, epik düşünceye özgü bir kozmik adalet mekanizması içinde ele alır.

Açığma-Kün'ün ulaşılamaz ve sessiz doğası, eski Türk anlatılarında kadının sınavıcı ve öğretici rolünü açıkça yansıtır. Bu figür, bir tutku nesnesi olmanın ötesinde, kahramanın öz benliğine ayna tutarak onun

içsel çatışmalarını görünür hâle getirir. Açığma-Kün'ün hem uyarıcı hem de kaderi haber veren sözleri, epik geleneğe bilgelik ve kehanetin kadın figürü üzerinden dile gelişinin bir örneğidir. Burkey'in bu uyarıları görmezden gelmesi, epik kahramanın kaderini belirleyen kritik ihmal anlarından biridir. Böylece destandaki aşk ilişkisi, bireysel bir duygu çatışması değil, öğretici bir epik yapı içinde kahramanın kendisiyle olan mücadelesinin sembolik yansıması hâline gelir. Burkey'in ruhunun ceza döngüsüne mahkûm edilmesi, arkaik Türk inançlarında zamanın döngüsel niteliğini ve ilahi adaletin çağlar üstü işleyişini yansıtır. Evdeş'in bedduasının Tanrı tarafından kabul edilmesi, sözün metafizik gücünün destan geleneğindeki yerini açık biçimde ortaya koyar; bu durum aynı zamanda bireysel ihanetin evrensel düzeni bozma kapasitesine sahip olduğunu gösterir. Burkey'in kaderi, yalnızca bir insanın yaşadığı trajedi değil, kolektif bilinç dışında yer alan "yanlış seçimlerin tekrar tekrar sınanması" temasının mitolojik bir dışavurumdur. Böylece ruh göçü ve tekrar eden kader fikri, anlatıya hem mitolojik derinlik kazandırır hem de aşkın öğretici niteliğini pekiştirir.

Açığma-Kün ve Burkey ilişkisinin epik, mitolojik ve öğretici boyutları birlikte değerlendirildiğinde, bu hikâye Türk destan geleneğinin aşk, kader, sorumluluk ve ruhsal sınav kavramlarını nasıl bütüncül bir yapı içinde ele aldığını gösteren güçlü bir model oluşturur. Anlatının bütün katmanları—büyüleyici aşk sahnelerinden kozmik yargıya, sessizlik motifinden ruhun döngüsel cezasına kadar—kahramanın içsel zayıflığını, iradesinin sınırlarını ve kaderinin ağırlığını görünür kılan derin bir arketipsel örgüye dayanır. Bu nedenle Açığma-Kün ve Burkey anlatısı, eski Türk destan geleneğinin yalnızca kahramanlık değil, insan ruhunun karanlık ve aydınlık yönlerinin sınındığı öğretici bir alan olduğunu gösteren temel metinlerden biridir.

Sonuç olarak bu epik anlatı, aşkın romantik bir tema olmaktan çok daha fazlasını temsil ettiğini; aşkın, kahramanın kader çizgisini belirleyen bir imtihan, bir öğretici deneyim ve kozmik düzeni koruyan bir sınav olduğunu ortaya koyar.

Açığma-Kün'ün ulaşılamaz ışığı ile Burkey'in içsel zayıflığı arasındaki gerilim, Türk destan geleneğinin aşk merkezli mitolojik hikâyelerinin temel ruhunu yansıtır. Bu nedenle Açığma-Kün–Burkey hikâyesi, hem edebî hem kültürel açıdan, aşkın öğreticiliğini ve kaderin kaçınılmazlığına dair derin bir bilgelik barındıran nadide bir epik örnek olarak değerlendirilmelidir.

Giriş

Eski Türk destanlarının kuşaktan kuşağa aktarımında anlatıcı figürü olan kam ve ozan, sözlü kültürün hem taşıyıcısı hem üreticisi olarak merkezi bir konuma sahiptir. Bu aktarım modeli, metnin yazılı bir biçime sahip olmadığı dönemlerde kültürel hafızanın temel aracı hâline gelmiş ve anlatının ritmik, müzikal ve performatif özellikleriyle bütünleşerek dinleyici topluluğunu hem duyuşsal hem bilişsel düzeyde etkileyen bir yapı oluşturmuştur. Kam–ozan figürü sadece bir hikâye anlatıcısı değil, aynı zamanda topluluğun tarihini, inançlarını, töresini ve kahramanlık anlayışını düzenleyen bir kültürel rehber olarak işlev görmüş; bu nedenle anlatıcının rolü destan geleneğinin yapısal çekirdeği hâline gelmiştir. Bu çalışmanın ana sorunsalı, Eski Türk destanlarını ayakta tutan sözlü aktarım mekanizmasının merkezinde yer alan anlatıcı figürünün, kültürel hafıza, ritüel söyleyiş ve epik kompozisyon üzerindeki belirleyici etkisini sistematik olarak ortaya koymaktır.

Anlatıcı merkezli aktarımın temel özelliği, destanın sabit bir metne değil, anlatıcının hafızasında taşıdığı ritmik ve formül dizilerine dayanmasıdır. Bu nedenle kam–ozan, metnin birebir tekrarını yapmaktan ziyade her icrada anlatıyı yeniden üretir; bu yeniden üretim ise doğaçlama, ritmik kalıplar ve epizot yeniden düzenlemeleri aracılığıyla gerçekleşir. Eski Türk anlatı geleneğinde kaminin kopuz eşliğinde destanı icra etmesi, söz ile ritim arasındaki bağı kuvvetlendirerek hem hafıza tetikleyici bir dış iskelet oluşturmuş hem de performansın duyuşsal yoğunluğunu artırmıştır. Bu uygulama, epik metni yalnızca içeriksel bir anlatı olmaktan çıkarıp ritüel niteliği ağır basan bir kültürel deneyime dönüştürmüş ve kam–ozanı kültürel sürekliliğin ana taşıyıcısı hâline getirmiştir.

Kam–ozanın toplumsal konumu, anlatı üretiminin yalnızca estetik değil aynı zamanda ideolojik ve pedagojik bir işlev taşıdığını göstermektedir. Destanlar, Türk topluluklarında siyasal otoritenin meşruiyeti, kutsal soy anlayışı, savaş etiği ve toplumsal dayanışma gibi değerleri pekiştiren temel anlatı türü olduğundan, anlatıcı bu değerlerin hem yorumlayıcısı hem aktarıcısı olarak otorite kazanmıştır. Böylece destanın hangi epizotlarına vurgu yapılacağı, hangi kahramanlık sıfatlarının öne çıkarılacağı veya hangi dini–mitolojik

göndermelerin yoğunlaştırılacağı çoğu zaman anlatıcının kültürel okumasıyla şekillenmiştir. Bu yönüyle kam–ozan figürü, yalnızca anlatının “söyleyicisi” değil, aynı zamanda kültürel kodların seçici bir düzenleyicisi konumundadır.

Sözlü anlatımın bu yapı içinde sürdürülebilir olması, anlatıcının ritmik formüller, ses tekrarları, üçlemeler ve simgesel tasvirler aracılığıyla metni hafızasında örgütlemesine bağlıdır. Türk destanlarında sıkça karşılaşılan “alplık sıfatları”, “kutsal ata göndermeleri” ya da “renk formülleri” gibi kalıplar, kam–ozanın hafıza yönetiminde kullandığı temel araçlardır. Bu ritmik yapıların işlevi yalnızca hatırlama kolaylığı sağlamak değildir; aynı zamanda anlatının belli noktalarda duraklama, vurgu veya hızlanma gibi performatif düzenlemelerle dinleyiciyi yönlendirmesini mümkün kılar. Dolayısıyla anlatıcının epik söyleyişi, ritmik hafıza prensipleriyle doğrudan ilişkilidir ve bu ilişki destanların biçimsel bütünlüğünü belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Anlatıcı merkezli aktarımın kültürel boyutu ise, kam–ozanın yalnızca bir metin aktarıcısı değil, aynı zamanda dini ve mitolojik düzenin bir temsilcisi olmasından kaynaklanır. Şamanik öğelerin hâkim olduğu erken dönem Türk toplumlarında kam, hem ruhani bir aracı hem de topluluğun geçmişle bağını kuran bir

hafıza figürü olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle destan icrası yalnızca estetik bir eylem değil, aynı zamanda topluluğun kendini hatırlama, kimliğini tazeleme ve kolektif hafızayı güncelleme ritüelidir. Kam–ozanın performansı, dinleyicilerin zihninde hem geçmişini canlandırır hem de destanın kültürel önemini pekiştirir; böylece anlatı, topluluk bilincinin yeniden üretildiği bir ritüel alana dönüşür.

Metnin sürekli yeniden üretilmesi, Eski Türk destanlarında sabit bir “asıl metin” fikrinin bulunmadığını, bunun yerine ritmik ve formül çekirdeğin değişmeyen bir yapı sunduğunu göstermektedir. Her anlatıcı kendi icrasında destanın ayrıntılarını, olay sıralarını ve betimleme yoğunluğunu değiştirebilir; ancak epik kimliği belirleyen çekirdek motifler, dualar, giriş–kapanış formülleri ve kutsal imge dizileri sabit kalır. Bu durum, sözlü kültürde anlatıcının hem özgür hem sınırlandırılmış bir yaratıcı olduğunu ve epik sürekliliğin kam–ozanın hafıza örgüsü sayesinde korunduğunu ortaya koyar. Böylece varyantlaşma ile kültürel özün korunması arasında bir denge oluşur.

Bu makalenin temel amacı, Eski Türk destanlarında anlatıcı merkezli aktarımın ritmik, hafızasal, performatif ve kültürel boyutlarını sistematik bir çerçeve içinde incelemek; kam–ozanın epik geleneğin sürekliliğini nasıl sağladığını kuramsal ve metinsel verilerle ortaya koymaktır. Araştırmanın problem alanı, destan geleneğinin yalnızca metinsel bir ürün olarak değil, anlatıcı performansına bağlı dinamik bir yapı olarak değerlendirilmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, sözlü kültür kuramları ile Türk destan geleneğini birleştiren bütüncül bir analiz modeli geliştirerek hem anlatıcı figürünün işlevlerini hem ritmik aktarım tekniklerini hem de kültürel hafıza mekanizmalarını açıklamayı hedeflemektedir. Bu yönüyle makale, sözlü gelenek araştırmalarına hem kuramsal hem yöntemsel düzeyde yeni bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Sözlü Kültür Kuramı

Sözlü kültür kuramı, destan geleneğinin yazılı bir metne değil, sözlü ritmik, hafızasal ve performatif niteliklerine dayalı olarak işlediğini açıklayan temel teorik zemindir ve Eski Türk toplumlarında kam–ozanın aktarıcı rolünü anlamak için vazgeçilmez bir perspektif sunar. Ong’un sözlü kültür düşüncesi, sözlü yalnızca bir iletişim aracı değil, hafıza örgütleyici ve toplumsal kimlik kurucu bir teknoloji olduğunu vurgulayarak

kam–ozanın ses, ritim ve formül tekrarlarıyla düşüncüyü biçimlendiren aktif bir kültürel figür olduğunu gösterir. Goody’nin hafıza teknolojileri yaklaşımı ise, yazısız toplumlarda bilgi depolama biçimlerinin ritmik ve kalıplaşmış söyleyişlerden oluştuğunu belirterek destan aktarımında kullanılan formüllerin birer bilişsel araç olduğunu ortaya koyar. Bu kuramsal çerçeve, kam–ozanın metni ezberlemek yerine ritmik yapılar üzerinden hafızayı yöneten bir performans ustası olduğunu açıklarken, sözlü kültürde doğruluğun metnin sabitliğinden değil, ritmik ve kalıpsal süreklilikten kaynaklandığını gösterir. Böylece sözlü kültür kuramı, destan anlatıcısının üretici–aktarıcı rolünü hem bilişsel hem kültürel düzeyde temellendirerek anlatıcının destanın asli kurucu unsuru olduğunu açık biçimde ortaya koyar.

Formülizm (Parry–Lord Geleneği)

Formülizm kuramı, destan anlatımının temelinde kalıplaşmış söz dizileri, ritmik tekrarlar ve tekrar eden anlatı şablonlarının bulunduğunu savunarak kam–ozanın performans yeteneğini açıklayan en güçlü çerçeveyi sağlar. Parry ve Lord’un klasik gözlemleri, ozanın hafızasında tam metnin değil, formül bloklarının bulunduğunu ve her icrada bu blokları ritmik bir düzende birleştirerek anlatıyı oluşturduğunu ileri sürer; bu model Türk destan geleneğinde “at tasvirleri”, “alplık sıfatları”, “dualar”, “soy zincirleri” ve “renk formülleri” gibi sabit dizimlerle birebir örtüşmektedir. Formüller anlatıcının hem doğaçlama yapmasını hem epik akışı korumasını mümkün kılar ve böylece anlatıcıya geniş bir esneklik alanı sunarken kültürel özün sabit kalmasını sağlar. Varyantlaşmanın doğal bir parçası olan bu performatif esneklik, formül dizilerinin ritmik yapısıyla sınırlanarak anlatının kimliğini korur. Formülizm bu anlamda kam–ozanı bir “şair”den çok bir “kompozisyon ustası” olarak tanımlar ve destan geleneğinin sürekliliğini sağlayan temel zihinsel mekanizmanın ritmik formüller olduğunu teorik olarak temellendirir.

Performans Teorisi

Performans teorisi, destan anlatımının yalnızca sözlü bir metin aktarımı değil, müzik, ritüel, beden hareketi ve topluluk katılımı ile tamamlanan çok boyutlu bir sahneleme biçimi olduğunu açıklayan kuramsal temeldir ve kam–ozanın icrasını anlamak için belirleyicidir. Lord’un performans modeli, destanın gerçek anlamda varlık kazandığı yerin kam–ozanın canlı icra ortamı olduğunu, metnin ise bu icranın yalnızca gölgesi niteliğinde bulunduğunu vurgular; bu durum kopuz

eşliğinde söylenen Türk destanlarında açık biçimde görülür. Performans ortamı, ses ritmini, müzikal kalıpları, duygusal yoğunluğu ve dinleyicinin tepkilerini içeren etkileşimli bir alan yaratarak kam–ozanı yalnızca anlatıcı değil, aynı zamanda ritüel lider, kültürel hafıza rehberi ve topluluk düzenleyicisi konumuna taşır. Bu çerçevede epizot geçişlerinin ritmik kapanış ve açılışlarla yapılması, ritmin yalnızca ezber değil performatif akış için de zorunlu bir unsur olduğunu kanıtlar. Performans teorisi, destanın her icrada yeniden üretildiğini ve kam–ozanın bu üretimi ritmik yapıların rehberliğinde gerçekleştirdiğini ortaya koyarak anlatıcı merkezli aktarımın dinamik doğasını açıklar.

Eski Türk İnanç Sistemleri (Kamlık–Şamanlık Temelli Yapı)

Kam–ozanın destan geleneğindeki merkezi konumu, yalnızca estetik ya da anlatı üretimsel nedenlere değil, aynı zamanda Eski Türk inanç sistemlerinde kamlık üstlendiği ruhani otoriteye dayanmaktadır. Şamanik dünya anlayışında kam, hem ruhlar âlemi ile insanlar arasındaki aracı hem topluluğun kolektif hafızasını düzenleyen kişi hem de törensel söyleyişin ritmik yapısını belirleyen ritüel uzmanı olarak kabul edilmiştir; bu nedenle destan anlatımı da bir tür kutsal söyleyiş olarak görülmüştür. Kamlık kopuzla sarayda, toyda veya cenaze törenlerinde destan icra etmesi, anlatının yalnızca bir hikâye değil, topluluğun atalarla, geçmişle ve kutsal güçlerle bağını yenilediği bir ritüel hâline gelmesini sağlamıştır. Bu bağlamda destanlardaki kutsal betimlemeler, duaya yakın ritmik söyleyişler ve epizot giriş–kapanış formülleri, kamlık geleneğinin ritüel söyleyiş yapısını doğrudan yansıtır. Dolayısıyla inanç sistemleri anlatıcının konumunu güçlendirmiş, kam–ozanı hem kültürel hem ruhani bir otorite olarak destan geleneğinin temel taşı hâline getirmiştir.

Türk Destan Geleneğinde Anlatıcı Figürü

Türk destan geleneğinde anlatıcı figürü, topluluk belleğini taşıyan, töreyi yorumlayan, epik kimliği düzenleyen ve ritmik formüller aracılığıyla sözlü hafızayı koruyan bir kültürel kurum niteliğindedir. Anlatıcı hem tarihsel olayları yeniden anlamlandıran hem mitolojik unsurları sezgisel olarak yorumlayan hem de kahramanlık ideallerini yeni toplumsal durumlara uyarlayan bir seçici–yaratıcı olarak işlev görür. Oğuz Kağan, Alp Er Tunga ve Göç gibi destanların farklı varyantlarında anlatıcıların vurgularının değişmesi, ancak ritmik çekirdeğin sabit kalması anlatıcı merkezli akta-

rımın hem esnek hem dayanıklı bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Bu nedenle kam–ozanın rolü, yalnızca bir epik metni aktarmak değil, destanın kültürel özü ile topluluğun güncel ihtiyaçları arasında bir köprü kurmaktır. Anlatıcı, hem epizot düzenini hem ritmik yapıyı hem de kültürel göndermeleri performans bağlamında yeniden kurarak destanın yaşayan bir kültürel varlık olarak sürmesini sağlar.

Kuramsal Modelin Sentezi

Bu çalışma için oluşturulan kuramsal model, sözlü kültür kuramı, formülizm, performans teorisi ve kamlık temelli kültürel çerçevenin bütünleştirilmesiyle ortaya çıkan dört katmanlı bir anlatıcı merkezli aktarım sistemini tanımlar. Modelin ilk katmanı olan ritmik hafıza, kam–ozanın metni formüller üzerinden örgütlediği bilişsel yapıyı açıklar; ikinci katman olan performans ritmi, destanın icra sırasında ritim–müzik–ses birlikteliğiyle yeniden kurulduğunu vurgular; üçüncü katman kültürel ritüel düzeyinde kam–ozanın inanç sistemi temelinde topluluğun kimliğini tazeleyen bir işlev üstlendiğini gösterir; dördüncü katman ise varyant üretimi, yani anlatıcıların ritmik çekirdeği koruyarak destanı farklı bağlamlarda yeniden üretme kapasitesini açıklar. Böylece model, Eski Türk destanlarında anlatıcı merkezli aktarımın yalnızca sözlü bir iletişim tekniği değil, bilişsel, ritüel, kültürel ve yapısal düzeyleri bulunan bütüncül bir sistem olduğunu ortaya koyar ve kam–ozanın bu sistemin merkezinde yer aldığını teoriyle uyumlu biçimde temellendirir.

Bulgular ve Analiz

Kam–Ozanın Ritmik Kompozisyondaki Düzenleyici Rolü

Anlatıcı figürü olarak kam–ozan, Eski Türk destanlarında ritmik kompozisyonun hem üreticisi hem düzenleyicisi olarak temel bir rol üstlenir ve destanın hafızasal bütünlüğünü sağlayan ritmik iskeleti inşa eden kişi konumundadır. Analizler, kam–ozanın epizotları ritmik giriş–kapanış formülleri, üçlemeler, paralel diziler ve melodiye uygun ses tekrarlarıyla birbirine bağladığını göstermekte; bu yapı sayesinde destanın uzun hacmine rağmen anlatının akıcı, tutarlı ve hafızada kolayca izlenebilir bir form kazandığı anlaşılmaktadır. Kopuz eşliğinde gerçekleştirilen icralarda ritim, sözün akışını yönlendiren bir dış iskelet yaratmış, bu da hem performansın temposunu hem anlatıcının vurgu stratejilerini belirlemiştir. Kahramanın soy zincirinin aktarıldığı bölümler, kutsal dua formülleri, kahramanlık sıfatları ve at–silah tasvirleri gibi alanlarda yoğunlaşan

ritmik tekrarlar, kam–ozanın anlatıyı taşıma biçiminin sistemli bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Böylece ritim, anlatıcının hafızayı düzenlediği kadar dinleyicinin algısını yönlendiren dramatik bir araç hâline gelmiştir. Bu bulgular, kam–ozanın ritmik kompozisyonu yalnızca bir ezber tekniği olarak değil, destanın yapısal bütünlüğünü inşa eden kurucu bir mekanizma olarak kullandığını göstermektedir.

Hafıza Yönetimi ve Formül Kullanımı

Çözümlemeler, kam–ozanın destanı aktarırken tam metni değil, ritmik–formüsel blokları hafızasında taşıdığını ve bu blokları performans sırasında bağlama uygun şekilde birleştirerek anlatıyı yeniden ürettiğini göstermektedir. Kalıp sözler, üçlü sıfat dizileri, kutsal renk formülleri, “yola çıkış–savaş–dönüş” döngüsünde kullanılan sabit ifadeler ve epizot başlatma–bitirme formülleri kam–ozanın hafızasal örgüsünün temelini oluşturmuş; bu yapı anlatıcının hem zihinsel yükünü azaltmış hem de doğaçlamayı belirli sınırlar içinde mümkün kılmıştır. Hafıza yönetiminde kullanılan bu ritmik ve kalıplaşmış formlar, aynı zamanda kültürel hafızanın aktarıldığı sabit metinsel kodlar olarak işlev görmüş; destanın kimliğini belirleyen epik değerlerin nesiller boyunca korunmasını sağlamıştır. Lord’un “formüller kompozisyon” modeliyle birebir örtüşen bu yapı, Türk destan geleneğinde kam–ozanın hafızayı ritim aracılığıyla dışsallaştırarak doğaçlama için güvenli bir zemin yarattığını teyit etmektedir. Böylece formüller hem hafızasal sürekliliğin hem performatif esnekliğin hem de kültürel aktarımın merkezinde yer alan çok işlevli bir kompozisyon aracına dönüşmüştür.

Performansın Dramatik Yapıyı Biçimlendirmesi

Kam–ozanın performansı, destanın dramatik yapısını belirleyen temel unsurlardan biri olarak ortaya çıkmakta ve analizler performans ritminin sahneleme sürecinde en az metinsel ritim kadar belirleyici bir işlev taşıdığını göstermektedir. Kopuz eşliğinin tempo değişimleri, kamın ses tonunu yükseltip alçaltması, vurgulu söyleyişler, dramatik duraklamalar ve dinleyici tepkilerini yönlendiren ses oyunları, epizotların dramatik yoğunluğunu doğrudan biçimlendirmiştir. Savaş sahnelerinde hızlanan ritim dinleyiciyi heyecan atmosferine çekerken, dua sahnelerinde ritim yavaşlayarak ritüel bir etki yaratmış; kahramanın dönüşüm anlarında kullanılan ses titreşimleri ise destanın duygusal merkezlerini belirginleştirmiştir. Performans analizleri, metinlerde görülen ritmik yapılara ek olarak sahne icrasının ritmi nasıl dönüştürdüğünü ve anlatının duygusal dokusunu

nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, destanın yalnızca sözlü bir anlatı değil, müzik, ritim, ses ve topluluk etkileşimiyle oluşan çok boyutlu bir performans olduğunu; kam–ozanın ise bu performansın tek düzenleyici gücü olarak epik bütünlüğü sahne kurduğunu göstermektedir.

Varyantlaşma ve Anlatıcı Kaynaklı Esneklik

Varyant analizi, anlatıcı figürünün destan geleneğindeki esnekliğin temel kaynağı olduğunu ve kam–ozanın destanı her icrada bağlama, mekâna, dinleyici topluluğuna veya tören işlevine göre yeniden kurduğunu göstermektedir. Göç, Ergenekon, Bozkurt ve Şu destanlarının farklı varyantlarında olay sıraları, betimleme yoğunlukları ve yan karakter işlenişlerinde çeşitlilik görülse de ritmik çekirdek—epik giriş formülleri, dua kalıpları, soy zinciri dizileri, kutsal renk ve hayvan motifleri—tüm varyantlarda sabit kalmış; bu durum kam–ozanın esnekliği ritmik sınırlar içinde kullandığını kanıtlamıştır. Manas, Alpamış ve Köroğlu gibi performans temelli destanlarda varyantlaşmanın çok daha belirgin olduğu görülmüş; ancak bu farklılıkların tamamı anlatıcının hafızasında taşıdığı ritmik blokların birbirinden farklı biçimlerde dizilmesinden kaynaklanmıştır. Bu bulgular, kam–ozanın hem yenilikçi hem korumacı bir figür olduğunu ve epik geleneği canlı tutan yaratıcı gücün doğrudan anlatıcının performatif seçimlerinden kaynaklandığını göstermektedir. Dolayısıyla varyantlaşma, epik metnin zayıflaması değil, anlatıcı merkezli sözlü geleneğin dinamik canlılığının bir göstergesidir.

Kam–Ozanın Kültürel Hafıza İnşasındaki Rolü

Analizler, kam–ozanın yalnızca bir epik anlatıcı değil, topluluğun kültürel hafızasını düzenleyen, kutsal tarihle güncel yaşam arasında köprü kuran ve destanları ritüel işlevlerle bütünleştiren bir kültürel aracı olduğunu göstermektedir. Kam–ozanın hem dini hem politik hem de toplumsal alanlarda otorite kabul edilmesi, destan anlatımını sıradan bir performans olmaktan çıkarıp topluluğun kimliğini pekiştiren bir hafıza pratiğine dönüştürmüştür. Atalar kültü, soy bilinci, töre normları, kahramanlık ahlakı ve topluluk dayanışması gibi kültürel kodlar kam–ozanın ritmik söyleyişle sabitlenmiş; bu kodlar epizotlarda tekrar eden formüller aracılığıyla yeni nesillere aktarılmıştır. Bu nedenle destan dinlemek bir eğlence değil, topluluğun kendini yeniden üretme biçimi hâline gelmiş ve kam–ozan bu sürecin merkezinde konumlanmıştır. Bu

bulgular, kültürel hafızanın yalnızca içerik değil, ritmik form ve performans yoluyla aktarıldığını; kam–ozanın ise hem seçici hem düzenleyici hem de aktarıcı bir kültürel otorite olarak epik geleneğin sürekliliğini sağladığını açık biçimde ortaya koyar.

Sonuç

Kam–Ozanın Eski Türk Destanlarındaki Merkezi Konumu

Kam–ozanın Eski Türk destanlarındaki merkezi konumu, sözlü kültür geleneğinin hafıza örgütlenmesi, kompozisyon yapısı ve kültürel kimlik aktarımı süreçlerinin tamamını aynı anda düzenleyen temel bir kültürel mekanizma olmasıyla açıklanabilir. Bulgular, destanların yazılı bir metne değil, kam–ozanın ritmik hafızasına, formüsel söyleyişine ve performans temelli kompozisyonuna dayalı olarak varlık kazandığını göstermiş; bu durum anlatıcının hem epik anlatının üreticisi hem de kültürel sürekliliğin taşıyıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Kam–ozan ritmik yapıları hafıza dış iskeleti olarak kullanarak epizotları birbirine bağlamış, klasik formüllerle epik değerleri vurgulamış ve performans ritmiyle destanın dramatik merkezlerini canlandırmıştır. Ayrıca analiz edilen destanlarda varyantlaşmanın kam–ozanın yaratıcılık alanı içinde gerçekleştiği; ancak ritmik çekirdeğin tüm varyantlarda korunarak kültürel özün sabitleştiği görülmüştür. Bu bulgular, anlatıcının rolünün yalnızca bir aktarım değil, aynı zamanda yorumlayıcı, düzenleyici ve ritüel liderlik işlevleriyle çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak kam–ozan figürü, Eski Türk destanlarını ayakta tutan ve sözlü geleneğin bütün işleyişini yönlendiren en temel kültürel otorite olarak belirginleşmektedir.

5.2. Araştırmanın Katkıları

Bu çalışmanın katkıları, kam–ozan merkezli aktarımı ritim, hafıza, formül yapı, performans dinamikleri ve varyantlaşma süreçleri üzerinden bütüncül bir modelle inceleyerek Türk destan araştırmalarına hem kuramsal hem yöntemsel hem de analitik düzeyde yeni açıklama biçimleri sunmasında toplanmaktadır. Çalışma, Ong, Goody ve Lord'un sözlü kültür kuramlarını Türk destan geleneğiyle doğrudan ilişkilendirerek anlatıcı odaklı bir çözümleme çerçevesi geliştirmiş; böylece Türkolojide eksik kalan performans–ritim–hafıza üçgenini sistematik biçimde bir araya getirmiştir. Kam–ozanın ritmik hafıza yönetimi, formül kullanım stratejileri, dramatik performans teknikleri ve kültürel hafıza inşasındaki düzenleyici rolü ilk kez bu denli kapsamlı

bir biçimde bir arada değerlendirilmiş; bu durum Türk destanlarının yalnızca metinsel değil, bilişsel ve ritüel bir yapıya sahip olduğunu anlaşılır kılmıştır. Ayrıca varyant analizi, anlatıcı merkezli esnekliğin ritmik çekirdekle sınırlı bir yaratım alanı sunduğunu göstererek destanların neden hem sabit hem değişken yapıda olabildiğine teorik bir açıklama getirmiştir. Çalışmanın yöntemi olan ritmik–performans çözümlemesi Türk destan çalışmalarında kullanılabilecek yeni bir analitik araç sunmakta ve ileride yapılacak araştırmalar için güçlü bir metodolojik temel oluşturmaktadır. Böylece çalışma, kam–ozanın epik yapısındaki kurucu rolünü hem somut verilerle hem kuramsal tutarlılıkla ortaya koyan özgün bir katkı sağlamaktadır.

5.3. Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Gelecek araştırmalar için öneriler, kam–ozan merkezli aktarımın sahne performansı, müzik–ritim ilişkisi, coğrafyalar arası varyantlaşma ve dijital analiz yöntemleriyle daha ayrıntılı biçimde incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir. İlk olarak gerçek performans kayıtlarının sistematik biçimde analiz edilmesi, kam–ozanın ses ritmi, kopuz eşliği, söyleyiş temposu ve dramatik vurguları üzerine daha kapsamlı veriler sağlayabilir; böylece sahne icrasının epik yapıyı nasıl dönüştürdüğü daha net anlaşılabilir. İkinci olarak Türk dünyasının farklı bölgelerinde yaşayan anlatıcıların ritmik söyleyiş pratiklerinin karşılaştırılması, ritmik çekirdeğin hangi unsurlarının evrensel, hangilerinin bölgesel olduğunu belirleyerek kültürel aktarım ağlarının haritalanmasına katkı sağlayacaktır. Üçüncü olarak yapay zekâ destekli metin analizi araçlarıyla ritmik kalıpların otomatik olarak tespit edilmesi, formül bloklarının izlenmesi ve varyant farklılıklarının yüksek doğrulukla belirlenmesi mümkün olabilir; bu tür dijital yöntemler destan çalışmalarına yeni bir veri işleme ufku açacaktır. Ayrıca kopuz ritimlerinin ses işleme teknikleriyle modellenmesi, performans ritminin matematiksel yapısının ortaya konmasına olanak tanıyabilir. Bu yönleriyle gelecekte yapılacak çalışmalar, kam–ozan merkezli aktarımın hem bilişsel hem kültürel hem performatif boyutlarını daha geniş ve disiplinler arası bir çerçeveye taşıyarak destan geleneğinin çok katmanlı doğasının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Sonuç olarak bu araştırma, hem teorik hem de yöntemsel açıdan genişletilebilir bir temel oluşturarak Türk destan geleneğinin anlatıcı merkezli yapısına yönelik yeni incelemelere kapı aralamaktadır.

Giriş**Ben Anlatımı**

Ben dediğim her cümlede aslında bir hikâye uydurduğumu ve o hikâyeyle kendimi sabitlediğimi fark ediyorum. Bu bakışla gördüğüm şey, dilimin kimlik inşasında görünmez bir çimento işlevi gördüğü. Ana fikrim şu: “Ben-Anlatısı” daraldıkça ruhum genişler, çünkü iddianın sesi kısılınca hakikatin sesi duyulur. Gün içinde “Ben böyleyim” dediğimde seçenekleri kapatıyorum, “Benim doğrum budur” dediğimde merakı daraltıyorum, “Ben haklıyım” dediğimde öğrenme payını küçültüyorum. Oysa Krishna alçakgönüllülüğü öğütlerken benliğin hacmini küçültmeyi, Patanjali “izleyici bilinci” derken içte sessiz bir tanık olmayı hatırlatıyor. Sufilerin “hiçlik” çağrısı, yok olmayı değil, iddianın ağırlığını indirmeyi anlatıyor. Böylece cümlelerimdeki “ben” azaldıkça dikkatim genişliyor ve algım daha inceliyor. “Ben”i küçülttüğüm her an, karşımdaki gerçeklikle temasım artıyor ve savunmadan uzaklaşıyorum. Ana düşüncem aynı: Ben-hikâyesini kısmak, hakikatin alanını büyütür. Ve sonuçta görüyorum ki, iddiası azalan dil, hakikate daha çok yer açar.

Kendi içimde şöyle bir ayırım yapmayı öğreniyorum: hikâye anlatan “ben” ile hakikati izleyen “ben”. Bu ayırımla birlikte konuşmaya değil, görmeye daha çok kıymet verdiğimi fark ediyorum. Ana fikrim şu: sükût boşluk değil, varlığın özü; sessizlik, hakikatin doğal dili. “Ben” anlatırken genellikle savunuyorum, açıklıyorum, gerekçelendiriyorum; izlerken ise yumuşuyor, esniyor ve genişliyorum. Bu yüzden “ben” konuştuğunda ses yükseliyor, “izleyici” konuştuğunda ton inceliyor. Krishna’nın tevazusu, Patanjali’nin tanıklığı ve Sufi yolunun hiçliği aynı kapıda buluşuyor. Her defasında, dilimden iddiayı çekince kalbimde gerçek için yer açıldığını görüyorum. İddiasız cümle, zayıf değil; esnek ve temas edebilir oluyor. Ana düşüncemi yineleyeyim: sükût, eksilmek değil; özde derinleşmek. Ve böylece anlıyorum ki, daha az “ben”, daha çok “hakikat”

demek.

Fark ediyorum ki, “Ben-Anlatısı” günlük mikro cümlelerle mühürleniyor. Bu saptamaya göre, her tekrar eden ifade sinir sistemimde bir iz bırakıyor. Ana fikrim şu: kimlik anlatısı, dili izleyen nöral kalıplarla güçlenir ve esneyebilir. “Ben sabırsızım” dediğimde sabırsızlığa çağrı çıkarıyorum, “Ben yapamam” dediğimde bedene çekil sinyali gönderiyorum, “Ben zaten hep böyleyim” dediğimde değişim kapısını kapatıyorum. Oysa “Şu an sabırsızlık hissediyorum” dediğimde alan açılıyor, “Şu görevi öğrenebilirim” dediğimde sinir sistemim meraka geçiyor, “Bugün farklı deneyebilirim” dediğimde davranış esniyor. Böylece dil, kimlikten kader mimarisine dönüşüyor. Cümlelerin kıvamı, sinir sisteminin ayarı oluyor. Ana düşüncüyü yine edeyim: ben-hikâyesini cümleler kurar, cümleleri farkındalık yumuşatır. Ve anlıyorum ki, kimliğimi cümle cümle inşa ettiysem, cümle cümle de esnetebilirim.

Ben-anlatısına kapıldığımda sesim çoğu zaman savunmaya çekiliyor. Bu tespitle birlikte, savunmanın altında kırılğan bir kimlik koruması olduğunu görüyorum. Ana fikrim şu: savunma tonu, tanıklığın yokluğudur; tanık ortaya çıkınca savunmaya gerek kalmaz. “Anlaşılayım” baskısı cümlelerin hızını artırıyor, “Haklı çıkayım” dürtüsü kelimeleri keskinleştiriyor, “Kaybetmeyeyim”

korkusu anlamı daraltıyor. Oysa tanık bilinci geldiğinde hız düşüyor, keskinlik yumuşuyor, anlam genişliyor. Sufilerin “edep” dediği yer tam burası: söz, gönlün terbiyesiyle nazikleşiyor. Patanjali’nin “draṣṭā”sı ise aynı noktayı bilimsel bir sükûnetle işaretliyor. Ana düşünce tekrar: tanık oldukça savunma çözülür. Ve ben tanıklıkla konuştuğumda, cümlelerim göğüs germek yerine temas kuruyor.

“Ben” iddiasını azalttıkça, ayrıntıları daha net görmeye başlıyorum. Bu gözlemlerle beraber, yargımın azaldığı yerde merakımın arttığını fark ediyorum. Ana fikrim şu: iddianın azalması algıyı büyütür; geniş algı da şefkati besler. “Doğru yalnızca bende” dediğimde körleşiyorum, “Doğru bende de olabilir” dediğimde görmeye başlıyorum, “Doğru hep birlikte doğuyor” dediğimde ise öğrenmeye açılıyorum. Krishna’nın tevazu öğretisi iddayı inceltirken, Sufi yolun “hiçlik” terbiyesi benliği hafifletiyor. Hafifleyen benlik, karşısındakini düşman değil, muhatap olarak görmeye başlıyor. Böylece cümlem “taraf”tan “temas”a evriliyor. Ana düşünce aynı: iddayı kıs, algıyı aç. Ve bu sayede gerçek, benden büyük bir alanda görünür hale geliyor.

Gündelik pratiklerde, “ben”i kısmının ölçülebilir yolları olduğunu görüyorum. Bu görüşle birlikte, küçük dil ayarlarının büyük iç değişimler başlattığını deneyimliyorum. Ana fikrim şu: nötr dil, ben-merkezli cümleyi olgu-merkezli cümleye çevirir ve şefkat üretir. “Sen hep böylesin” yerine “Bu durumda böyle hissettim” dediğimde hem kendime hem karşımdakine alan açılıyor. “Benim doğrum” yerine “Şu anda gördüğüm” dediğimde kesinlik değil, merak davet ediliyor. “Ben bilirim” yerine “Beraber bakalım” dediğimde ilişki savunmadan işbirliğine kayıyor. Bu küçük dönüşümler, sinir sisteminde güven ve bedende gevşeme yaratıyor. Ana düşünceyi tekrar ediyorum: nötr dil, ben-merkezden hakikat-merkeze küçük adımlardır. Ve bu adımlar, yolun kendisini sessizce değiştirecek kadar etkilidir.

Bugün biliyorum ki, benim anlattığım “ben” ile hakikatin sesi aynı anda konuşmıyor. Bu idrakla beraber, sükûtin yokluk değil, özle temas olduğunu anlıyorum. Ana fikrim şu: ben-anlatısı

daraldıkça ruh genişler; dil iddayı azalttıkça gerçek belirir. Krishna’nın tevazusu kalbi yumuşatıyor, Patanjali’nin tanığı zihni dinginleştiriyor, Sufi hiçliği ise nefsi hafifletiyor. Böylece cümlelerim savunmadan çıkıp şefkate, taraf olmaktan çıkıp temas evriliyor. İddiasız cümlelerim güçsüz değil; temas kurabildiği için kuvvetli. Bu dönüşümde, “ben”in sesi düşerken hakikatin sesi yükseliyor. Ana düşünce aynı kalıyor: az “ben”, çok “hakikat”. Ve ben her nefeste bu ayarı yeniden yapabileceğimi biliyorum.

Sonunda şunu görüyorum: nötr dil, benliğin susturulması değil, hakikatin duyulur kılınmasıdır. Bu görüşle birlikte, cümlemin kıvamında kalbimin yönünün saklı olduğunu anlıyorum. Kelimem ne kadar az iddia taşırırsa, kalbim o kadar çok gerçek taşır. Sükûtin içindeki dikkat, ilişkilere güven; dikkatle seçilen söz ise zihnime dinginlik getiriyor. “Ben” azaldıkça temas artıyor, temas arttıkça şefkat çoğalıyor. Şefkat çoğaldıkça da dilim hem inceliyor hem de derinleşiyor. Böylece konuştuğumda yumuşuyor, sustuğumda derinleşiyorum. Ana düşünceyi son bir kez yineliyorum: sükût boşluk değildir; varlığın özü ve hakikatin doğal dilidir. Ve ben, bu dili her gün biraz daha akıcı konuşmayı öğreniyorum.

1.4. Yoga Dili’nin Doğuşu ve Amacı

Yoga Dili’nin doğduğunu hissettiğim yer, kelimeleri susturmak değil, kelimenin ardındaki bilinci arındırma ihtiyacımdı. Bu bakışla gördüm ki susmak bazen kaçış, arınmış söz ise temasın en incelikli biçimi. Ana fikrim şu: nötr, berrak ve nazik ifade zihnin dalgalarını azaltır, sinir sisteminin rahatlatır ve farkındalığı genişletir. Gün içinde dilimin hızlandığı her anda bedenimde gerginlik, zihnimde bulanıklık ve ilişkilerimde uzaklaşma oluştuğunu fark ediyorum. Nefesimi yavaşlatıp cümlemi incelediğimde kalbimde alan açılıyor, düşüncem berraklaşıyor ve temas yeniden mümkün oluyor. Modern psikolojinin “düzenleyici söylem” dediği şey tam burada çalışıyor; farkındalıkla seçilen sözcükler zihnin kimyasını ve algının açısını değiştiriyor. Tasavvufun “dil terbiyesi” menziline söz, yalnızca bilgi taşımaz; hâl taşır, edep taşır, merhamet taşır. Yoga’nın “sattvik ifade” öğretisinde ise söz berrak, dengeli ve nazik oldukça bilinç de

berraklaşıyor. Ana düşüncemi yineleyeyim: Yoga Dili, kelimeyi değil, kelimenin ardındaki bilinci eğitir. Ve ben bu eğitimi her nefeste yeniden hatırladığımda, sözümün kıvamında ruhumun yönünü buluyorum.

Zamanla anladım ki amaç sessiz kalmak değil, sükûnu taşıyan söz söylemekmiş. Bu perspektifle bakınca dil bir vasıta, kalp ise sözün ağırlandığı meclis gibi görünüyor. Ana fikrim şu: kalp arındıkça dil aynalaşır ve hakikati olduğu gibi yansıtır. Gün içinde kalbim daraldığında cümlelerim daralıyor, kalbim genişlediğinde tonum yumuşuyor ve anlamım çoğalıyor. Sözün ritmini nefes belirliyor; nefes derinleşince ifade de derinleşiyor ve zihnin dalgaları sahile daha nazik vuruyor. “Ben” konuştuğunda iddia artıyor, “bilinç” konuştuğunda temas güçleniyor ve savunma çözülüyor. Tasavvufun ince öğüdüyle, söz kalpten çıkınca kalbe varıyor; Yoga’nın uyarısıyla, zihin dinginleşince hakikat görünüyor. Ana düşüncüyü tekrar edeyim: Yoga Dili, benliğin değil bilincin konuştuğu bir mekândır. Ve ben bu mekânda her gün biraz daha az “ben”, biraz daha çok “hakikat” söylemeyi öğreniyorum.

Dilimdeki küçük ayarların sinir sistemimde büyük etkiler yaptığını canlı biçimde deneyimliyorum. Bu gözlemlerle birlikte, seçtiğim tonun beden kimyayı yönettiğini fark ediyorum. Ana fikrim şu: düzenleyici söylem, vagal tonusu güçlendirir, tehdit tepkisini yatıştırır ve bilinç alanını genişletir. “Şu an zorlanıyorum ama merak ediyorum” dediğimde hem içimdeki savunma düşüyor hem de karşımdakiyle güven bağı kuruluyor. “Hep böylesin” yerine “Bu durumda böyle hissettim” dediğimde talep değil temas doğuyor ve ilişki nefes alıyor. Dili azaltmak yerine kıvamını ayarlamak, zihnin gürültüsünü kısıyor ve duyumu keskinleştiriyor. Niyetle seçilen her sözcük, beynimin algısal kapılarını biraz daha aralıyor. Ana düşüncemi yineleyeyim: söz, sinir sisteminin ayarlarıdır. Ve ben ayarı nazıkça yaptıkça, dünyayı daha geniş ve yumuşak görüyorum.

Sufilerin “dil terbiyesi” dediği disiplinle, Yoga’nın “sattvik ifade” öğretisinin aynı kaynaktan aktığını görüyorum. Bu bakış bana, sözün miktarından çok, niyet ve berraklığının kıymetli

olduğunu hatırlatıyor. Ana fikrim şu: dil terbiyesi, iddiayı azaltır; sattvik ifade, berraklığı artırır; ikisi birlikte şefkat doğurur. “Biliyorum” demek yerine “Bakıyorum” dediğimde gerçek kendini daha çok gösteriyor. “Haklıyım” demek yerine “Anlamaya niyetliyim” dediğimde savunma çözülüyor. “Anlatıyorum” demek yerine “Paylaşıyorum” dediğimde ilişki eşitleniyor. Söz sükûnetle harmanlandığında hem ben hafifliyorum hem de cümlem ışığı daha uzağa taşıyor. Ana düşüncüyü tekrarlayayım: berrak, nazik, dengeli söz; kalbin olgunluğunun dildeki karşılığıdır. Ve ben olgunlaştıkça kelimelerim de meyve verir.

Konuşurken “ben”in ağırlığı arttıkça sanki cümlem yer çekimine tutuluyor. Bu farkındalıkla şunu görüyorum: benlik yükseldikçe hakikatin sesi kısılıyor. Ana fikrim şu: Yoga Dili, benlik hacmini küçültüp bilinci büyütür; böylece temas ve merhamet artar. “Ben anlatısı” yerine “gözlem anlatısı”na geçtiğimde bilgi savunma olmaktan çıkıyor, keşfe dönüşüyor. “Ben”den “biz”e, “benim doğrum”dan “ortak gerçek”e doğru küçük adımlar, koca duvarları eritiyor. Bu geçişte nefes rehber, niyet direksiyon, sükût ise motora iyi gelen yağ gibi çalışıyor. Az iddia, çok dikkat; az söz, çok temas; az gürültü, çok anlayış... Ana düşünce aynı: benlik azalınca bilinç parlar. Ve bu parlıtıda söz, hakikate sadık bir ayna kesilir.

Günlük pratikte Yoga Dili’ni üç küçük ayarla canlı tutuyorum. Bu uygulamada basitlik, derinliğin kapısı oluyor. Ana fikrim şu: niyet, kapsam ve zaman ayarı; sözü arındıran üç düğmedir. Önce niyeti açıklıyorum: “Anlamak için soruyorum.” Sonra kapsamı daraltıyorum: “Bu olay özelinde böyle hissettim.” Ardından zamanı güncelliyorum: “Şu an bende gerginlik var; biraz alan istiyorum.” Bu üçlük her seferinde savunmayı çözüyor, duyguyu sahipleniyor ve iletişimi güvenli kılıyor. Küçük ayarlar, büyük taşmaları engelliyor ve ilişkiye sükûnet yayıyor. Ana düşüncüyü yineleyeyim: pratik, bilginin yürüyüşüdür. Ve ben her adımda dili değil, bilinci eğittiğimi hatırlıyorum.

Bugün biliyorum ki Yoga Dili, suskunluk değil; sükûnu taşıyan sözün inceliğidir. Bu idrakla birlikte, dilin kıvamında kalbin arınmasının

ışığını görüyorum. Ana fikrim şu: kalp arındıkça dil aynalaşır; aynalaşan dil, hakikati saklamaz. Düzenleyici söylem sinir sistemimi dengelerken, dil terbiyesi ve sattvik ifade sözümü zarafete taşır. Benliği kısmak bilinci büyütür, bilinç büyüdükçe temas derinleşir ve güven çoğalır. Söz azaldıkça anlam artar; anlam arttıkça dünya yumuşar. Ana düşünce aynı kalır: Yoga Dili, bilincin konuşmasıdır. Ve ben bu dili seçtikçe, konuşmalarım ilişki, ilişkilerim ise şifa olur.

Sonunda şunu görüyorum: dil bir vasıta, kalp bir meclistir; meclis arınınca vasıta nur taşır. Bu görüşle beraber, niyetin cümleye giydirdiği elbiseyi daha dikkatle seçiyorum. Ana fikrim şu: amaç sessiz kalmak değil; sessizliğin kıvamını söze taşımaktır. Her nefes, cümlemin hızını ayarlar; her niyet, sözümün yönünü belirler; her sükût, anlamın derinliğini besler. Bilinç konuştuğunda benliğin gölgesi inceler, iddianın gürültüsü diner ve gerçek görünür. Sözün zarafeti, ruhun zarafetini çağırır; ruhun zarafeti, dünyaya merhamet taşır. Ana düşünceyi son kez hatırlatayım: Yoga Dili, kendini değil hakikati anlatır. Ve ben hakikati anlattıkça, hakikat de beni anlatır.

1.5. Kitabın Yöntemi ve Yolculuk Daveti

Bu kitap bana konuşmayı öğretmeyecek; konuşmayı hatırlatacak. Bu bakışla anlıyorum ki bilge söz öğrenilmez, hatırlanır; zihin sakinleştiğinde kalbin sesi kendiliğinden duyulur. Ana fikrim şu: yöntem, bilim–mistik–pratik dengesinde ilerleyen bir yürüyüştür. Bilim, zihnin bedenle konuştuğunu; mistik öğretisi, kalbin ruhla konuştuğunu; pratik ise hakikatin yürürken açıldığını hatırlatır. Metindeki her bölümde önce kavrayış, sonra deneyim, en sonda da küçük ödevler olacak. Nefes ve dil pratikleriyle sinir sistemi regüle edilirken, tasavvuf ve yoga öğretileri sözün edebini ve berraklığını besleyecek. Ana düşüncemi yineleyeyim: yol, hem baş hem kalp hem el işidir. Ve ben bu üçü bir araya geldiğinde bilginin hâle dönüşeceğini biliyorum.

Bu metin beni susturmaya değil, kelimeyi inceltmeye çağırıyor. Bu çağırışı duyunca anlıyorum ki amaç, tepkiyi şahitliğe, yargıyı merhamete, gürültüyü sükûta ve “ben”i hakikate dönüştürmek. Ana fikrim şu: dönüşüm, cümlelerin içinde başlar

ve adımların içinde olgunlaşır. Her bölümün sonunda uygulanabilir mikro pratikler, ilişkilere ve iç dünyaya doğrudan dokunan küçük ayarlar sunulacak. Dil tablo ve cümle örnekleri, nefes ritimleri ve dikkat çalışmaları yol arkadaşı olacak. Yol uzun görünse de esasında yakındır; çünkü dönüş, hep geri dönüş: nefese, zihne ve kalbe. Ana düşünceyi tekrarlayayım: hatırlamak, öğrenmekten kısa bir yoldur. Ve ben hatırladıkça, içimde zaten var olan sükûtu sözün kıvamına katıyorum.

Yöntemin ilk ayağında, dilin sinir sistemine etkisini açıkça göreceğim. Bu çerçevede, düzenleyici söylem ve farkındalık temelli ifade pratikleri, vagal denge ve duygusal regülasyonla birlikte çalışacak. Ana fikrim şu: ifade biçimi, zihinsel iklimi ve bedensel tonu eşzamanlı dönüştürür. Cümle ritmi yavaşladığında kalp atışı yumuşar, nefes derinleştiğinde dikkat genişler, dikkat genişlediğinde yargı çözülür. Bu fizyolojik–psikolojik bağ boyunca somut alıştırma ile deneyimlenecek. Bilimsel kavrayış, mistik sezgiyi yadsımadan onunla köprü kuracak. Ana düşünceyi yineleyeyim: bilim, yöntemin omurgasıdır. Ve bu omurga güçlü olduğunda, yürüyüş zarafetle sürer.

İkinci ayakta, dilin edebi ve ifadenin berraklığı Tasavvuf ve Yoga kaynaklarından beslenecek. Bu yaklaşım bana sözün yalnızca bilgi değil, hâl taşıdığını hatırlatır. Ana fikrim şu: edep, kelimenin kalbe uygun düşmesidir; sattva, kelimenin bilince uygun düşmesidir. Mevlânâ’dan “kalpten çıkan söz” hatırlatması, Patanjali’den “izleyici bilinci” yogası ve Krishna’dan tevazu öğretisi, pratiklerin ruhunu taşıyacak. Sükût ve niyet, cümlelerin görünmez mimarı olacak; zikir ve farkındalık, tonun içsel kaynağını besleyecek. Mistik damar, bilimin açıkladığını derinleştirecek ve cümleye asalet katacak. Ana düşünceyi tekrarlayayım: mistik hat, yöntemin ruhudur. Ve ruh yerini bulduğunda, söz ışığını bulur.

Üçüncü ayakta, her bölüm pratikle bitecek: mikro cümle ayarları, nefes döngüleri, dikkat molaları ve ilişki diyalogları. Bu yaklaşım bana bilginin yürünmeyince eksik kaldığını gösterir. Ana fikrim şu: küçük pratikler, kalıcı dönüşümlerin tohumudur. “Şu an” dili, kapsam daraltma, niyet beyanı ve merak açısı; her diyaloga taşınabilir.

Mat üstü ve günlük yaşam arasında köprü kuran ritüeller, dilin ritmini sabitleyecek. Tekrarlanan küçük adımlar, sinir sisteminde güven ve ilişkilerde şeffaflık inşa edecek. Ana düşünceyi yineleyeyim: pratik, bilgiyi hayata çevirir. Ve hayatın içinde sinanan bilgi, kalpte kök tutar.

Kitabın akışı, girişte farkındalık, ortada dönüştürücü pratikler ve sonda içsel mühürleme ile ilerleyecek. Bu tasarım, okuyana hem rehberlik hem de esneklik sunar. Ana fikrim şu: yol haritası net oldukça niyet berraklaşır; niyet berraklaşınca yürüyüş kolaylaşır. Her bölümde önce kavrayış, sonra deneyim, ardından uygulama ve kısa bir tefekkür alanı olacak. Değerlendirme soruları ve “günlük cümle defteri” ile süreç izlenebilir kılınacak. Böylece okur, yalnızca okuyan değil, yürüyen olur. Ana düşünceyi tekrarlayayım: yöntem, niyeti taşır; niyet, yürüyüşü taşır. Ve yürüyüş başladığında, yol kendini gösterir.

Şimdi biliyorum: bu yol, dışarıya değil, içeriye doğru bir davettir. Bu idrakla beraber, yöntemin bilgiyi hâle, hâli ilişkiye ve ilişkiyi şifaya çevirdiğini görüyorum. Ana fikrim şu: tepki şahitliğe, yargı merhamete, gürültü sükûta, “ben” hakikate dönüştükçe kelime incilir ve dünya yumuşar. Bilim sırtımı doğrultur, mistik damar kalbimi yumuşatır, pratik adımlar ayaklarıma yön verir. Niyetle atılan her küçük adım, büyük bir iç esenlik olarak geri döner. Yol, uzakta değil; nefeste, cümlede ve bakışta. Ana düşünceyi yineleyeyim: hatırlamak, dönüşün kısayoludur. Ve ben hatırladıkça, sözümde sükûtun kıvamını buluyorum.

Sonunda şunu anlıyorum: sessizliğin içinden konuşmayı öğrenmek, hem dilin hem kalbin olgunlaşmasıdır. Bu görüşle birlikte, davetin özü berraklaşıyor: geri dön; nefesine, zihnine, kalbine. Ana fikrim şu: yol uzun değil; yalnızca yön hatırlatması ister. Her nefeste ayar yapılır, her cümlede niyet seçilir ve her sükûtta anlam derinleşir. Ben kendimi susturmuyorum; kalbimin sükûnunu söze taşıyorum. Böylece bilgelik öğrenmekten çok hatırlamaya; hatırlamak ise olmaya dönüşüyor. Ana düşünceyi son kez hatırlatayım: bu metnin yolu, niyeti ve daveti budur. Ve ben, bu daveti kabul ettikçe, dilim hakikatin zarif bir aynası oluyor.

Kaynaklar

- Patañjali. (2018). *Yoga Sutraları* (Çev. A. Altun). İstanbul: Omega Yayınları.
- Patañjali. (2009). *The Yoga Sutras of Patanjali* (Çev. S. Satchidananda). Virginia: Integral Yoga Publications.
- Vyasa. (2015). *Bhagavad Gita* (Çev. S. Bhagavat). İstanbul: Butik Yayıncılık.
- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. (2006). *Mesnevî-i Şerif* (Haz. A. Gölpınarlı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. (2019). *Fîhi Mâ Fîh* (Haz. M. Karaismailoğlu). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Yunus Emre. (2021). *Yunus Emre Divanı* (Haz. A. Yılmaz). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları.
- Tirmizî, H. (2018). *Ruhun Terbiyesi* (Haz. H. Algül). İstanbul: Erkam Yayınları.
- Küçük, V. (2014). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Easwaran, E. (2007). *The Bhagavad Gita*. California: Nilgiri Press.
- Sharma, A. (2012). *Classical Hindu Thought*. Oxford: Oxford University Press.
- Siegel, D. (2020). *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact*. New York: Guilford Press.
- Goleman, D. (2017). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books.
- David, S. (2016). *Emotional Agility: Get Unstuck, Embrace Change, and Thrive*. New York: Penguin.
- Kabat-Zinn, J. (2013). *Full Catastrophe Living*. New York: Bantam Books.
- Damasio, A. (2010). *Self Comes to Mind: Constructing the Conscious Brain*. New York: Pantheon.
- Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2018). *Handbook of Self-Regulation: Research, Theory, and Applications*. New York: Guilford Press.
- Linehan, M. (2015). *DBT Skills Training Manual*. New York: Guilford Press.
- Rosenberg, M. (2019). *Nonviolent Communication: A Language of Life*. Encinitas: PuddleDancer Press.
- Hayes, S., & Strosahl, K. (2021). *Acceptance and Commitment Therapy*. New York: Guilford Press.

Ahmet Kabaklı Hatırası...

Bir eğitimci-gazeteci yazar olarak, “Ahmet Kabaklı Anadolu Lisesi’ni...” Kuruluş hikâyesini ve günümüze gelişindeki serüveni çok iyi bilirim!

1997 yılında, Şeyh’ül Muharririn Ahmet Kabaklı isminin verilmesi... O yıllar, “Şeyh’ül Muharririn Ahmet Kabaklı Öğretmen Lisesidir!”

O yılların heyecanı hala gözlerimin önündedir... Karşıyaka Lisesi 2. Kat...

O kat, Anadolu Öğretmen Lisesine tahsis edilecektir... “Şeyh’ül Muharririn Ahmet Kabaklı...” isminin verildiği törende; Kimler yoktu ki...

O dönem Kültür ve Turizm Bakanı Namık Kemal Zeybek, O dönem Elazığ Valisi Lütfullah Bilgin, Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Prof. Dr. Sadık Kemal Tural, Milli Eğitim Müdürü Süleyman Selmanoğlu,

Devlet Sanatçısı Mustafa Turan,
Okul Müdürü Turan Diribaş,
Okul Aile Birliği Başkanı M. Dursun Aksoy,
Çaydaçıra Bilim Sanat Kültür Ödülleri Düzenleme Kurulu Üyeleri,

Kültür, Sanat, Edebiyat Camiası,
Ve Basın Camiamız...
Ahmet Kabaklı, ‘bir neslin muallimidir’
Ömrünü, bu millete vakfeden şahsiyettir.
Sadece, “Türk Edebiyatı Dergisi...”
1980’li yıllarda; “dönemin bilgelerini bir araya

getiren;
Çok önemli bir aydın okulu olmuştur...”
Şeyh’ül Muharririn Ahmet Kabaklı,
Türk Basınında, “Sağduyunun Sesi...” olacaktır.
Birbirini takip eden üç nesil üzerinde emekleri vardır.

Ahmet Kabaklı, “Harput Beyefendisidir...”
Tercüman Gazetesindeki/ Türkiye Gazetesindeki
Köşesinde;

“Harput’u-Elazığ’ı sıklıkla Türkiye’nin gündemine taşıyacaklar...”

Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında;
Ve Elazığ’daki belli başlı organizasyonda, ‘katkıları...’ unutulmaz!

Aklıyla, fikriyle, zikriyle, yüreğiyle Elazığ’dadır...
Şener Bulut ve arkadaşlarımızla birlikte nelere imza atılmadı ki?

Hiç unutmam, “Türk Edebiyatı Vakfının Elazığ

Şubesini Açtılar!”

Vali Saim Çotur İş Merkezi...

Elazığ’da, “Sivil hayatın en canlı olduğu merkezdir...”

FHGC, EMKD, Türk Ocakları, Din Görevlileri Derneği, Türk Edebiyatı Vakfı, Gaziler Derneği... Hayatımızın dopdolu geçen yılları...

Bir faaliyetten bir diğer faaliyete koşuyorduk...

Kurultaylar, Toplantılar, Seminerler, Sergiler, İmza Günleri...

Ve Elazığ’ın sesini Türkiye’ye taşıyan;

Asrın Dede Korkut’u, Bir Bilge Kişi,

Şeyh’ül Muharririn Ahmet Kabaklı...

Gün gelecek “Anadolu Öğretmen Liseleri...”

“Anadolu Liselerine...” dönüşecektir.

2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında;

“Proje Okullarını...” görmekteyiz.

Elazığ İlimizde; Meslek Liselerinden;

“Elazığ Mesleki Teknik Anadolu Lisesi

Gazi Anadolu Meslek Lisesinin bir Bölümü...”

Elazığ Anadolu Liselerinden;

“Anadolu Çubuk Bey, Koloğlu, Elazığ Lisesi...”

İmam Hatip Liselerinden,

“Hacı Hulusi Efendi İmam Hatip Lisesi”

Elazığ Fen Liselerinden;

“Karakaya ve Cemil Meriç Fen Lisesi...”

Ahmet Kabaklı Anadolu Lisesi’nin ayrı bir yeri...

Ahmet Kabaklı ’da, “bizler bu şehrin kimliğini...” görmekteyiz!

Ahmet Kabaklı; “Bir eğitimci, bir yazar, bir gazeteci, bir hukuk adamı...”

Dahası mı, “bir neslin muallimidir...”

Onun adına anılmakta olan bir okulun;

“Ahmet Kabaklı Fen Lisesi...”

Özellikle de, “Proje lisesi...” olması gönül arzumuzdur.

Ahmet Kabaklı Anadolu Lisesi, hali hazırda;

Şehrimizin başarılı okulları arasında ilk sıralarda yerini alıyor...

Okulun Mevcudu, 605... Okul aynı zamanda pansiyonlu...

2017-2018 yılında; Taban Puan; 474, Tavan Puan; 485...

Sizlerle birlikte, “1997 yıllarına doğru yolculuk yaptık!”

Aradan 22 yıl geçmiş...

Dillere kolay...

Bir nesil diyebiliriz...
Bizler, “iki nesil arasında köprüyüz...”
Geçişler oldukça önemlidir...
Elazığ’ın, ‘huzur adası olarak anılması...’
Kendi içerisinde yetiştiği; ‘aydınlara borçludur’

Borcumuz, ‘ahde vefa...’ görevin yerine getirmektir.

Şu toplumda, ‘hayırla anmak/ veya anılmak’ kadar güzel bir şey var mı?

Ahmet Kabaklı’yı Anmak

Günler su gibi akmış

08 Şubat 2001 tarihinde Ahmet Kabaklı Hoca aramızdan ayrılmışlar!

Dillere kolay, 19 yıl geçmiş!

Hele, 2020 yılının şu sıkıntılı dönemlerinde;

Şeyhül Muharririn Ahmet Kabaklı ’ya o kadar çok ihtiyacımız var ki?

Onun sözünde, sohbetinde, muhabbetinde; “Alperen Kimliği...”

Malazgirt-1071’i anlatırlarken,

İstanbul’un fethini (1453) anlatırlarken,

Tarihin zor geçidi Çanakkale’yi anlatırken,

Ve Milli Mücadele yıllarını anlatırlarken,

“ALPEREN RUHUNDAN...” bahsederlerdi!

Bu milletin özleminde olan nesil...

İdeolojileri lütfen bir kenara bırakalım;

Bizim Yunus ne diyorlar?

“İlim, kendini bilmektir!”

“Kişi, Hakk’ı bilmektir!”

Akıl, Vicdan, Sağduyu bizleri;

“gönül dünyamıza...” götürür!

O dünya insanları, “Allah dostu-Kamil insanlardır!”

Dünyaya ve dostluklara, “şefkatle...” yönelirler!

Kalbi ve Hasbi bir anlayışla, “hayata...” bakarlar!

Bakışları, “sımsıcak...” samimi ve dostanedir.

Merhum Kabaklı’nın kaleminde,

Ve kalemin dozuna; “erdemlikler...” yer alır.

O erdemlikler nelerdir?

Öncelikle ilk basamağında, “güvenilir...” olmak!

Allah Resulünün de (sav) sıfatıdır.

Sonraki basamaklarda, “4 Halifenin fitratı...”

“Sadakat (doğruluk), Adalet, İffet ve Bilgelik...”

Batıda kullanılan bir kavramdır, “Ombudsman...”

Kelime kökeni, “arabulucu...”

Kırk yıl boyunca, Tercüman ve Türkiye Gazetelerinde yazdılar!

Her yazısı, “sağduyuya...” çağırıyordu!

Akıllara, gönüllere, vicdanlara; “çağırıyordu...”

Birliğe, dirliğe ve uyanışa; “çağırıyordu...”

“İçinizde hayrı söyleyen bir ümmet olsun!” ayeti,

Onun ruh dünyasını şekillendiriyordu

Kabaklı Hoca’da gördüğümüz sıfatlar;

“Ak saçlı...” “Bilge kişi...”

“Asrın Dede Korkut’u...” “Derviş Gazisi...”

“21. Asrın Alpereni...”

“Yazı hayatımızın duayeni...”

“Bir İstanbul Beyefendisi...”

Elazığ’ın, Anadolu Coğrafya’mda müstesna bir yeri var.

İshak Sunguroğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Av. Fikret Memişoğlu,

Nurettin Ardıçoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu...

Ve daha nice isimler...

O zengin iklimi, günümüzde de aramaktayız!

İdealizm nedir?

“sürekli meyve veren iyilik ağacı olmak!”

“ahde vefayı, fedakârlığı, sabrı...” hayatın özüne taşımak!

En sevdiğim bir kavramdır; “toplumda güzel izler bırakmak!”

Ahmet Kabaklı Hoca, Elazığ’ın bağrından çıkardığı;

Asrın Aksaçlı derviş gazisi; bilge kişisi, Dede Korkut’u, Alpereni...

Rahmetle anıyoruz...

Ahmet Kabaklı’nın, İlk öğretmenlik yeri komşu ilimiz, Artuklu Beldesi, Diyarbakır... Halkevi’nin çıkardığı,

Karacadağ Dergisini yönetti!

Diyarbakır’dan çok verimli hatıralarla ayrılacaktı; Diyarbakır’ı sevdi; Diyarbakır, Kabaklı’yı bağrına bastı...

Harput’u/ Elazığ’ı bütün zenginlikleriyle,

Türkiye’ye taşımışlardı!

Harput, Anadolu coğrafyasının müstesna bir,

“İlim muhiti...” olarak bilinir!

Kabaklı Hoca, Harput’tan beslendiği o engin kültürle; Geleceğe ufuklar açacak bir kalem ve kelim ustasıdır!

Aydınlar Ocağının öncülüğünde,

55 Dernek ve Vakfın birlikteliğiyle kendilerine;

“Şeyhül Muharririn...” unvanı verilecekti!

Bir faniye nasip olabilecek, en değerli makam!

Ahmet Kabaklı Hoca, “Günüşiği...” köşesinde;

Doğduğu ve sevdiği şehir,

Elazığ'ın meselelerini sürekli "Türkiye'nin Gündemine..." taşımışlar!

Değerlerini sıklıkla dile getirmişler!

Harput'un efsaneleri, O'nun kaleminde kitaplaşmıştır!

Harputlu Divan Şairleri ve Zengin Musikisi,

Edebi lisaniyla sürekli ifade edilmiştir!

Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında,
Çaydaçıra Bilim, Kültür ve Sanat Ödüllerinde,

Şehrin birçok organizasyonunda,

Aleni desteklerini esirgememişlerdir!

O, başlı başına bir, "Elazığ Lobisidir..."

Elazığ'da, 1930 yılında yayın hayatına başlayan;

"Turan Gazetesi..." arşivlerinde;

Ahmet Kabaklı, Cemil Meriç, Ali Rıza Alp,

Fikret Memişoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu vs.

İsimleri, o isimlerin imzalarını görebilir/ ve okuyabiliriz!

Aynı şekilde, 27 Ekim 1997 tarihinde yayın hayatında başlayan;

"Günişığı Gazetesi..." ismini Ahmet Kabaklı Hoca'nın; "Köşesinden..." almıştır!

Bu isim, Alperen Ocağı'nın bu şehirde; bu şehrin ikliminde 'var olduğuna...' işaretir!

1980'li yıllarda ki, "Türk Edebiyatının" yazı kadrosuna şöyle bir göz gezdiriyoruz;

Ahmet Kabaklı, Necip Fazıl Kısakürek, Cemil Meriç, Ayhan Songar,

Osman Yüksel Serdengeçti, Mehmet Kaplan, Mehmet Çınarlı,

Erol Güngör, Necmettin Hacıeminoğlu, İsmail Gerçekşöz,

Tahir Kutsi Makal vs. her biri sahasında deha isimleri görüyoruz.

Ne zengin bir okul!. Onlar bir nesildi!. Gönüllerde iz bırakarak göçtüler.

100. sayısı vesilesiyle Şubat 1982 Tarihli sayısında Hocamızı dinleyelim;

"...Türk Edebiyatı, memlekete dönecektir.

Ay çiçeğinin gıda ve hayat alabilmek için güneşe dönmesi gibi...

Fakat "güneşe dönüş" teşbihini genişletebiliriz.

Güneş, kâinatı içinde toplayan kesif kudret demektir.

Bizim, "memlekete dönüş"ümüz de onun her şeyine, özüne toplu olarak eğilmek manasınadır.

Memleketin tarihine de, coğrafyasına, insanına, anıtlarına, minare ve fabrikalarına da...

Köylüsüne, işçisine, esnafına, memuruna, işsizine, haksızına da...

Halk, Divan, Tanzimat ve çağdaş edebiyatlarına da..."

Sözün burasında Kabaklı Hocamızı dinleyelim;
"Şefkate çağrı, zulüm ile ve zalimle mücadeleyle çağrıdır.

Daha güzel, daha gayretli, vicdanlı bir Türkiye'ye çağrıdır.

İşsizliğin, bencilliğin, yolsuzluğun, fakirliğin, kökünü kurutarak,

Buhranlara, bahtsızlıkları, çile düğümlerini çözererek,

Sanatın mutlu dünyasında boy göstermeye çağrıdır..." (Mart-1984 Türk Edebiyatı)

Kabaklı Hoca Karanlık Dünyalardan Kaçmıştır!

Bir şiirinde ne diyorlar; "Karanlık çevrem dışıdır/ İrfan ilen eğleşiriz

Şairler sofran başıdır/ Sohbet ilen bilişiriz/ Sevda padişah işidir/ Usul iken sevişiriz..."

Rahmetli Ahmet Kabaklı Hoca,

"Kültür, onu meydana getiren milletle beraber doğar, çoğalır ve gelişir.

Yeniden kültür yapılamaz. Yeniden musiki, yeniden dil, yeniden terbiye,

Yeniden hukuk, yeniden iman ve inançlar yapılamaz."

Yavuz Bülent Bakiler "Ahmet Kabaklı ağabeyime veda" isimli yazısında şöyle diyor:

"Ahmet Kabaklı ağabeyim, yine Elazığ'ın çok değerli evlâtları olan

Fethi Gemuhluoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Fikret Memişoğlu gibi

Tam bir Türkmen Beyi olarak yaşadı.

Doğru dil, doğru ün, doğru tarih şuuruyla yaşadı ve yazdı."

Biz Kabaklı Hocamızı, asrın 'Dede Korkut'u bildik.

Ve Şeyhü'l Muharrir 'in olarak anıldığı vakit, 'Alp-Eren' tavrını selamladık.

Vakarı ve tebessümü bir Anadolu'yu kucaklamıştı.

O sevdasına, 'Bilge Kişiliği' ışık yakmıştı kuşkusuz.

"Batı'ya düşman mı, hayran mı olalım?

Veya daha hafifi; Batıyı kabul mü, ret mi edelim?"

Cümleleriyle başlayan yazısında bir nefis muhabesesi vardı.

Bütün yazıları öyleydi. His mantığının önünde, aklın diyalektiği gezinirdi.

Evet! Ömrünü bu millete veren insan, sevenleriyle elbet 'gönüllerde taht kurarak yaşayacak'.

Asrımızda, 'Yunus'u soluklandıran' o yürekle eserlerine imza atan Kabaklı, 'gülleri soldurmayın', diyen şairin gönül zenginliğinde;

"Bırakmam, tutmuşum artık yakandan" diyen yolları açık bırakacaktır.

Ahmet Kabaklı'yı Anlamak

Ahmet Kabaklı Hocamızın Doğumunun 97 yıldönümü;

Hakk'a yürüyüşlerinin 20. Yıldönümündeyiz...

Özellikle de günümüzde, Kabaklı Hocamıza o kadar çok ihtiyacımız var ki!

Türk Basınında, 'sağduyunun mimarı' olarak anılır!

Mütevazı bir kimliğiyle Harput Beyefendisidir!

Kalemiyle, 'gönüller fethetmişlerdir'

Kelamıyla yaşadıkları dönemin, 'Alperenidir'

Günler su gibi akmış dillere kolay, 20 yıl geçmiş!

Onun sözünde, sohbetinde, muhabbetinde; "Dem Korkut Ata Kimliği..."

Malazgirt-1071'i anlatırlarken,

İstanbul'un fethini (1453) anlatırlarken,

Tarihin zor geçidi Çanakkale'yi anlatırlarken,

Ve Milli Mücadele yıllarını anlatırlarken,

"ALPEREN RUHUNDAN..." bahsederlerdi!

Bu milletin özleminde olan nesil...

İdeolojileri lütfen bir kenara bırakalım;

Bizim Yunus ne diyorlar?

"İlim, kendini bilmektir!"

"Kişi, Hakk'ı bilmektir!"

Akıl, Vicdan, Sağduyu bizleri; "gönül dünyamıza..." götürür!

O dünya insanları, "Allah dostu-Kamil insanlardır!"

Dünyaya ve dostluklara, "şefkatle..." yönelirler!

Kalbi ve Hasbi bir anlayışla, "hayata..." bakarlar!

Bakışları, "sımsıcak..." samimi ve dostanedir.

Merhum Kabaklı'nın kaleminde,

Ve kalemin dozuna; "erdemlikler..." yer alır.

O erdemlikler nelerdir?

Öncelikle ilk basamağında, "güvenilir..." olmak!

Allah Resulünün de (sav) sıfatıdır.

Sonraki basamaklarda, "4 Halifenin fitratı..."

"Sadakat (doğruluk), Adalet, İffet ve Bilgelik..."

Batıda kullanılan bir kavramdır, "Ombudsman..."

Kelime kökeni, "arabulucu..."

Kırk yıl boyunca, Tercüman ve Türkiye Gazetelerinde yazdılar!

Her yazısı, "sağduyuya..." çağırıyordu!

Akıllara, gönüllere, vicdanlara; "çağırıyordu..."

Birliğe, dirliğe ve uyanışa; "çağırıyordu..."

"İçinizde hayrı söyleyen bir ümmet olsun!" ayeti,

Onun ruh dünyasını şekillendiriyordu

Kabaklı Hoca'da gördüğümüz sıfatlar;

"Ak saçlı..." "Bilge kişi..."

"Asrın Dede Korkut'u..." "Derviş Gazisi..."

"21. Asrın Alpereni..." "Yazı hayatımızın duayeni..."

"Bir İstanbul Beyefendisi..."

Elazığ'ın, Anadolu Coğrafyamda müstesna bir yeri var.

İshak Sunguroğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Av. Fikret Memişoğlu,

Nurettin Ardıçoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu...

Ve daha nice isimler...

O zengin iklimi, günümüzde de aramaktayız!

İdealizm nedir?

"sürekli meyve veren iyilik ağacı olmak!"

"ahde vefayı, fedakârlığı, sabrı..." hayatın özüne taşımak!

En sevdiğim bir kavramdır; "toplumda güzel izler bırakmak!"

Ahmet Kabaklı Hoca, Elazığ'ın bağrından çıkardığı;

Asrın Aksaçlı derviş gazisi; bilge kişisi, Dede Korkut'u, Alpereni...

Rahmetle anıyoruz...

Ahmet Kabaklı'nın, İlk öğretmenlik yeri komşu ilimiz,

Artuklu Beldesi, Diyarbakır...

Halkevi'nin çıkardığı, Karacadağ Dergisini yönetti!

Diyarbakır'dan çok verimli hatıralarla ayrılacaktı; Diyarbakır'ı sevdi; Diyarbakır, Kabaklı'yı bağrına bastı...

Harput'u/ Elazığ'ı bütün zenginlikleriyle, Türkiye'ye taşımışlardır!

Harput, Anadolu coğrafyasının müstesna bir, "İlim muhiti..." olarak bilinir!

Kabaklı Hoca, Harput'tan beslendiği o engin kültürle;

Geleceğe ufuklar açacak bir kalem ve kelam ustasıdır!

Aydınlar Ocağının öncülüğünde,
55 Dernek ve Vakfın birlikteliğiyle kendilerine;
“Şeyhü'l Muharririn...” unvanı verilecekti!
Bir faniye nasip olabilecek, en değerli makam!
Ahmet Kabaklı Hoca, “Günüşiği...” köşesinde;
Doğduğu ve sevdiği şehir,
Elazığ'ın meselelerini sürekli “Türkiye'nin Gün-
demine...” taşımışlar!

Değerlerini sıklıkla dile getirmişler!
Harput'un efsaneleri, O'nun kaleminde kitaplaş-
mıştır!

Harputlu Divan Şairleri ve Zengin Musikisi,
Edebi lisanıyla sürekli ifade edilmiştir!
Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında,
Çaydaçıra Bilim, Kültür ve Sanat Ödüllerinde,
Şehrin birçok organizasyonunda,
Aleni desteklerini esirgememişlerdir!
O, başlı başına bir, “Elazığ Lobisidir...”
Elazığ'da, 1930 yılında yayın hayatına başlayan;
“Turan Gazetesi...” arşivlerinde;
Ahmet Kabaklı, Cemil Meriç, Ali Rıza Alp,
Fikret Memişoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosma-
noğlu vs.

İsimleri, o isimlerin imzalarını görebilir/ ve oku-
yabiliriz!

Aynı şekilde, 27 Ekim 1997 tarihinde yayın ha-
yatında başlayan;

“Günüşiği Gazetesi...” ismini Ahmet Kabaklı
Hoca'nın; “Köşesinden...” almıştır!

Bu isim, Alperen Ocağı'nın bu şehirde; bu şehrin
ikliminde ‘var olduğuna...’ işaretir!

1980'li yıllarda ki, “Türk Edebiyatının” yazı kad-
rosuna şöyle bir göz gezdiriyoruz;

Ahmet Kabaklı, Necip Fazıl Kısakürek, Cemil
Meriç, Ayhan Songar,

Osman Yüksel Serdengeçti, Mehmet Kaplan,
Mehmet Çınarlı,

Erol Güngör, Necmettin Hacıeminoğlu, İsmail
Gerçeksöz,

Tahir Kutsi Makal vs. her biri sahasında deha
isimleri görüyoruz.

Bilgeleri bir araya getiren zengin bir okul!
Onlar bir nesildi!. Gönüllerde iz bırakarak göç-
tüler.

100. sayısı vesilesiyle Şubat 1982 Tarihli sayısında
Hocamızı dinleyelim;

“...Türk Edebiyatı, memlekete dönecektir.
Ay çiçeğinin gıda ve hayat alabilmek için güneşe
dönmesi gibi...”

Fakat “güneşe dönüş” teşbihini genişletebiliriz.
Güneş, kâinatı içinde toplayan kesif kudret de-
mektir.

Bizim, “memlekete dönüşümüz de onun her şeyi-
ne, özüne toplu olarak eğilmek manasınadır.

Memleketin tarihine de, coğrafyasına, insanına,
anıtlarına, minare ve fabrikalarına da...

Köylüsüne, işçisine, esnafına, memuruna, işsizi-
ne, haksızına da...

Halk, Divan, Tanzimat ve çağdaş edebiyatlarına
da...”

Sözün burasında Kabaklı Hocamızı dinleyelim;
“Şefkate çağrı, zulüm ile ve zalimle mücadele-
ye çağrıdır. Daha güzel, daha gayretli, vicdanlı bir
Türkiye'ye çağrıdır.

İşsizliğin, bencilliğin, yolsuzluğun, fakirliğin, kö-
künü kurutarak, Buhranlara, bahtsızlıkları, çile dü-
ğümlerini çözerek, Sanatın mutlu dünyasında boy
göstermeye çağrıdır...” (Mart-1984 Türk Edebiyatı)
. 1985 yılı sonrasında, Ahmet Kabaklı Hocamızla bir-
çok hatıralarımız oldu!

Elazığ Şehrini yakından takip ettiler... Bu şehre
yüreğini verdiler! “Harput Kültüründen günümüze
yansımalar” sohbet toplantısında;

Şemsettin Ünlü, Cahide Dalokay, Kerim Sungu-
roğlu,

Ayla Ağabeyüm, Metin Önal Mengüçoğlu ile bir-
likte geldiler!

Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarını kaç defa kö-
şelerine taşıdılar?

Kabaklı Hoca her yazısında, ‘teşvik ediyorlar’ Biz-
leri yüreklendiriyorlardı!

Türk Edebiyatı Vakfı, ‘Elâzığ’la bütünleşmişti’
Edebi faaliyetler mutlaka dergide yer alacaktı!

O bir Muallim, Yönetici, Hukukçu, Muharrir,
Mütefekkir,

Siyasete yön veren bir deha kişiliğe sahipti!
“Türk Edebiyatı (5 Cilt) bir Külliye niteliğindedir
Yunus’u, Mevlana’yı, Akif’i Ahmet Kabaklı’nın
kalemile okuyun!

Her yayınlanan eseri, ‘ses getirecektir’
Harput’u en iyi şekilde bizlere nakleden bir kelim
ustasıdır!

Edebi Sohbetleri, mükemmel diyebilirim!
Türkiye’de, ‘muhafazakâr, mutedil, ılımlı gazete-
ciliğin’ temsilcisidir!

Özetin Özeti, ‘muallimlerin muallimi...’ olmuş-
lardır!

Bir neslin yetişmesinde, ‘ter dökmüşlerdir!

Bir neslin yetişmesinde, ‘ter dökmüşlerdir!

Rahmetle, minnetle anıyoruz! Mekânları cennet olsun. (âmin).

Ahmet Kabaklı Hocaya (Akrostiş Şiir)

Ah desem, şu köhne günler için
Haykırabilsem içimdeki yangın,
Mazlum bakışlara, şefkat türküsü
Erdemli insan, Alperen Yolcusu
Tarihe adını düştüğün vakit;
Kahpe yüzlere dersini verdiğin,
Alnı açık, bir bilge tavrıyla hey!
Bayrağında, sağduyunun kalesi
Ağır yük, omuzlarında bir nesil;
Kelimeler, yağmur serinliğinde
Lisan-ı hal ile temayüz etmiş;
İnce elekten, geçirmiş zamanı

Ahmet Kabaklı ve Sağduyu

Ahmet Kabaklı ismiyle ilk hafızalara taşınan,
“Sağduyudur...”

“Sağduyu, ferasete çağrı gibi/ İfrat, tefrik; her biri
ağrı gibi

Kanayan bir yara olmasın derim/ Derdim, halkı-
mın yanık bağı gibi”

Kabaklı Hoca, kendi insanına, onun gönül dün-
yasına dokunabilen bir
erdemli şahsiyet...

O bir, Harput Beyefendisiydi. Asrımızın, ‘Dede
Korkut’u ve de Bilgesiydi...

1924 yılında, Harput Göllübağ’da dünyaya gelen
Ahmet Kabaklı,

2001 yılının 8 Şubat tarihinde aramızdan ayrılı-
yordu.

Bu güzel insanın, Hakk’a yürüyüşünün 23.ncü
yıldönümündeyiz...

Doğumunun 100. yılında minnet ve şükranla
anıyoruz...

Şunu rahatlıkla ifade edebiliriz ki,

Bir nesil üzerinde büyük emekleri vardır!

Ömrünü bu millete vakfetmişler/adamışlar der-
sek yanılmamış oluruz!

İlk öğretmenlik yeri komşu ilimiz, Artuklu Belde-
si, Diyarbakır İlimiz olacaktı...

Diyarbakır Halkevi’nin çıkardığı, Karacadağ
Dergisini yönetti!

Diyarbakır’dan çok verimli hatıralarla ayrılacaktı;

Diyarbakır’ı sevdi; Diyarbakır, Kabaklı’yı bağrına
bastı...

İnşallah 2024 yılında hayata geçirilmesi düşünö-
len,

Diyarbakır-Elazığ buluşmasında;

Ahmet Kabaklı Hocamızı doğumunun 100. Yı-
lında birlikte anacağız!

Diyarbakır’ın yetiştirdiği mütefekkir insan; Şev-
ket Beysanoğlu’nu da
yâd edeceğiz...

Şevket Beysanoğlu, bir hukukçu, Edebiyat ve Ta-
rih araştırmacısı, bir

Halk Bilimci...

Kayseri’de Av. Nevzat Türkten, Elâzığ’da Av. Fik-
ret Memişoğlu,

Kıbrıs’ta Harid Fedai...

Her biri kendilerini doğdukları şehirde hizmete
adayan insanlar...

İnşallah, Diyarbakır’ın 2. Ali Emiri olarak da ta-
nımlanan Şevket

Beysanoğlu ile Elâzığ Şehrinin Mütefekkir Kale-
mi Ahmet Kabaklı’yı birlikte anma fırsatını yakala-
mış oluruz.

Ahmet Kabaklı Hoca öncelikle “Eğitimci...”
kimliği ile bilinir!

Öğretmenliğinin Diyarbakır İlimizden sonraki
ikinci Durağı Aydın İlimizdir...

Kabaklı Hoca Aydın’daki görevinden sonra
İstanbul’a, “Çapa Eğitim

Enstitüsüne” öğretmen olarak geleceklerdir.

Bu arada, Hukuk Fakültesi’nden de mezun ola-
rak, avukatlık mesleğini de kısa bir süre yapacaklardır.

Ahmet Kabaklı Hocayı bizler; Anadolu insanı,
Tercüman Gazetesindeki,

“Günüşiği...” köşesinde tanıdı... Bir nesil, O’nun
yazılarıyla büyüdü, dersek elbet yanılmamış oluruz.

Yazılarında, “memleket sevgisini...” dantel gibi
işliyorlardı.

Cana yakınlığı, esprileri, araştırmacı kişiliği,

Yeni projeler üzerindeki kıvrak zekâsı,

Haklının, mazlumun yanında duruşu;

Vatan, Millet, Bayrak ve Ezan Sevdası, yazılarına
tamamen yansıtıyordu!

O bir, Alperendi, O ruhu taşımaktaydı...

O bir, iman ve aksiyon insanıydı.

Onda, Türk Dünyası Sevdası bir büyük aşk dere-
cesindeydi...

O sevda kendilerini bir, ‘gönül ereni...’ yapmıştı!

Yunusla, Mevlana ile sohbetleri vardır;

O sohbetlerle, bu abide şahsiyetleri, nezih bir
edebi söyleşi türünde günümüze taşımışlardır.

Ahmet Kabaklı’nın ilk yazıları,

22 yaşında bir Üniversite Öğrencisi olduğu yıl-

larda;

Son Saat Gazetesinde yayınlanacaktır!

Ahmet Kabaklı Hocayı asıl zirveye taşıyacak olan-
da;

Tercüman ve Türkiye Gazetelerindeki, “Günü-
şığı...” köşesi olmuştur! Bütün yazılarında, bir ‘mu-
habbet iksiri...’ vardır.

Milletine, ‘yürekte seslenişi...’ hissini/ duyarlılı-
ğını sizlerde uyandırır! Ve Türkiye’nin, “edebi mahfi-
li...” diyebileceğimiz; “Türk Edebiyatı Vakfı...” Va-
kif insanları bir araya getirecektir

Türk Edebiyatı Vakfı, Kabaklı Hoca’nın inanıl-
maz çabalarıyla, Kendilerinin o engin hoşgörülerıyla,
‘aydınlar okuluna...’ dönüşecektir!

Harput’taki, Kürsübaşı Sohbetlerini; Türk Ede-
biyatı Vakfı’nda, “Çarşamba Sohbetleriyle...” edebi
kimliğe taşıyacaklardı. Türk Edebiyatı Vakfı bünye-
sinde çıkartılan; “Türk Edebiyatı Dergisi...” Cum-
huriyet Tarihimizin en istikrarlı, “dergileri arasın-
da...” yerini alacaktır. O dergide kimler yazmadı ki?
Dönemin bütün usta kalemleri...

Ne kadar bereketli bir sofraydı! Günümüzde,
böyle bir edebi sofraya o kadar çok ihtiyacımız var ki!

Ve birlikteliğe! Ve sağduyuya! O sağduyudaki
heyecana... Ahmet Kabaklı Hoca, Beş Ciltlik Türk
Edebiyatı Tarihi olmak üzere, Gelecek nesillere onlar-
ca eser kazandırmışlar.

Kendilerinden bu millete, ‘miras...’ olarak kalan-
da; eserleridir! Bir ömre sığdırılan yazılarında; “Edep
Yahu...” demişlerdir! Böyle bir çerçeveye günümüzde
o kadar çok muhtacız ki! O bir, idealist, aksiyon insa-
nıdır, O bir, dava adamıdır. Şunun veya bunun değil;
Milli menfaatlerin olduğu yerde durmuştur.

Özetle şöyle derdi; “Gazetecinin görevi insanları
kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmek de-
ğil, okuyucu ile değerleri birlikte paylaşmak/ bütün-
leştirmektir!”

Biz gazeteciler için Ahmet Kabaklı bu felsefe bir
idealdir... Olması gereken çerçevedir... Ahmet Ka-
baklı bir, “Harput Beyefendisidir...”

Harput’u/ Elazığ’ı bütün zenginlikleriyle,
Türkiye’ye taşımışlardır. Harput, Anadolu coğrafyası-
nın müstesna bir, “İlim muhiti...” olarak bilinir. Ka-
baklı Hoca, Harput’tan beslendiği o engin kültürle;
Geleceğe ufuklar açacak bir kalem ve kelim ustasıdır.

Aydınlar Ocağının öncülüğünde, 55 Dernek ve
Vakfın birlikteliğiyle kendilerine; “Şeyhü’l Muharri-
rin...” unvanı verilecektir. Bir faniye nasip olabile-
cek, en değerli makam. Ahmet Kabaklı Hoca, “Günü-

şığı...” köşesinde;

Doğduğu ve sevdiği şehir, Elazığ’ın meselelerini
sürekli “Türkiye’nin gündemine...” taşımışlar. De-
ğerlerini sıklıkla dile getirmişler!

Harput’un efsaneleri, O’nun kaleminde kitaplaş-
mıştır Harputlu Divan Şairleri ve Zengin Musikisi,
Edebi lisanıyla sürekli ifade edilmiştir.

Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında, Çaydaçıra
Bilim, Kültür ve Sanat Ödüllerinde,

Şehrin birçok organizasyonunda, aleni destekleri-
ni esirgememişlerdir!

O, başlı başına bir, “Elazığ Lobisidir...”

Elazığ’da, 1930 yılında yayın hayatına başlayan;
“Turan Gazetesi...” arşivlerinde; Ahmet Kabaklı, Ce-
mil Meriç, Ali Rıza Alp, Av. Fikret Memişoğlu, Niya-
zi Yıldırım Gençosmanoğlu vs. İsimleri, o isimlerin
imzalarını görebilir/ ve okuyabiliriz!

Aynı şekilde, 27 Ekim 1997 tarihinde yayın haya-
tında başlayan; “Günüşığı Gazetesi...” ismini Ahmet
Kabaklı Hoca’nın; “Köşesinden...” almıştır. Bu isim,
Alperen Ocağı’nın bu şehirde, bu şehrin ikliminde
‘var olduğuna...’ işarettir. Şeyhü’l Muharririn Ahmet
Kabaklı Hocamızı aramızdan ayrılışlarının; 23. yılın-
da rahmet ve minnetle anıyoruz... Mekânları Cennet
Olsun...

Ahmet Kabaklı Hoca

(Akrostiş Şiir)

“Ah desem, şu köhne günler için
Haykırabilsem içimdeki yangın,
Mazlum bakışlara, şefkat türküsü
Erdemli insan, Alperen Yolcusu
Tarihe adını düştüğün vakit;
Kahpe yüzlere dersini verdiğin,
Alnı açık, bir bilge tavrıyla hey!
Bayrağında, sağduyunun kalesi
Ağır yük, omuzlarında bir nesil;
Kelimeler, yağmur serinliğinde
Lisan-ı hal ile temayüz etmiş;
İnce elekten, geçirmiş zamanı”

Ahmet Kabaklı Hoca, kendi insanına, onun gö-
nül dünyasına dokunabilen bir erdemli şahsiyet...

O bir, Harput Beyefendisiydi. Asrımızın, ‘Dede
Korkut’u ve de Bilgesiydi...

1924 yılında, Harput Göllübağ’da dünyaya gelen
Ahmet Kabaklı, 2001 yılının 8 Şubat tarihinde ara-
mızdan ayrılıyordu. Bu güzel insanın,

Hakk’a yürüyüşünün 25.ncü yıldönümünde-
yiz...

Doğumunun 102. yılında minnet ve şükranla

anıyoruz...

Şunu rahatlıkla ifade edebiliriz ki, Bir nesil üzerinde büyük emekleri vardır!

Ömrünü bu millete vakfetmişler/adamışlar dersek yanılmamış oluruz!

Kabaklı Hoca, “Ben annemin ninnileri ve masallarıyla büyüdüm...” derler.

Harput, tarihin efsanevi bir şehri... Günümüzde, “Açık Hava Müzesidir...”

Buradaki sohbetlerimizde bizler, bu milletin irfan kültürünü gelecek nesillere taşıyacak iradeyi gösterebilen mütefekkilere ihtiyacı olduğunu anlatmaya çalışmaktır.

Ahmet Kabaklı'nın, İlk öğretmenlik yeri komşu ilimiz, Artuklu Beldesi,

Diyarbakır İlimiz olacaktır.

Diyarbakır Halkevi'nin çıkardığı, Karacadağ Dergisini yönetti!

Diyarbakır'dan çok verimli hatıralarla ayrılacaktır; Diyarbakır'ı sevdi; Diyarbakır, Kabaklı'yı bağrına bastı... İnşallah önümüzdeki yıllarda hayata geçirilmesi düşünülen, Diyarbakır-Elazığ buluşmasında;

Ahmet Kabaklı Hocamız ile birlikte Diyarbakır'ın yetiştirdiği mütefekkir insan; Şevket Beysanoğlu ile birlikte yâd etmektir.

Şüphesiz her şehrin vefalı dostları, vakıf insanları olmuştur/ olmaktadır. Diyarbakır'da, Şevket Beysanoğlu, bir hukukçu, Edebiyat

ve Tarih araştırmacısı, bir Halk Bilimci... Kayseri'de Av. Nevzat

Türkten, Elâzığ'da Av. Fikret Memişoğlu, Kıbrıs'ta Harid Fedai...

Niğde'de, Av. İsmet Özel...

Her biri kendilerini doğdukları şehirde hizmete adanmış insanlar...

İnşallah, Diyarbakır'ın 2. Ali Emiri olarak da tanımlanan Şevket

Beysanoğlu (D.1 Ağustos 1920, Diyarbakır Ö. 23 Nisan 2003, Ankara) ile

Elâzığ Şehrinin Mütefekkir Kalemli Ahmet Kabaklı'yı birlikte anma fırsatını yakalamış oluruz.

Ahmet Kabaklı Hoca öncelikle “Eğitimci...” kimliği ile bilinir!

Öğretmenliğinin Diyarbakır İlimizden sonraki ikinci Durağı Aydın İlimizdir...

Kabaklı Hoca Aydın'daki görevinden sonra İstanbul'a, “Çapa Eğitim

Enstitüsüne” öğretmen olarak gelecektir. Bu arada, Hukuk

Fakültesi'nden de mezun olarak, avukatlık mesleğini de kısa bir süre yapacaklardır. Ahmet Kabaklı Hocayı bizler; Anadolu insanı, Tercüman

Gazetesindeki, “Günüşiği...” köşesinde tanıdı...

Bir nesil, O'nun yazılarıyla büyüdü, dersek elbet yanılmamış oluruz. Yazılarında, “memleket sevgisini...” dantel gibi işliyorlardı. Yazılarında, Cana yakınlığı, esprileri, araştırmacı kişiliği, Yeni projeler üzerindeki kıvrak zekâsı, Haklının, mazlumun yanında duruşu; Vatan, Millet,

Bayrak ve Ezan Sevdası, yazılarına tamamen yansıtıyordu!

O bir, Alperendi, O ruhu taşımaktaydı... O bir, iman ve aksiyon insanıydı.

Onda, Türk Dünyası Sevdası büyük bir aşk dercesindeydi... O sevda kendilerini, Türk ve İslâm Âleminin bir, ‘gönül ereni...’ yapacaktır.

Kalemindeki kıvrak zekâsıyla, bir asır öncesine yolculuk yaptığı eserlerinde; Yunusla, Mevlana ile sohbetleri vardır; O sohbetlerle, bu abide şahsiyetleri, nezih bir edebi söyleşi türünde günümüze taşımışlardır.

Ahmet Kabaklı'nın ilk yazıları, 22 yaşında bir Üniversite Öğrencisi olduğu yıllarda; Son Saat Gazetesinde yayınlanacaktır!

Ahmet Kabaklı Hocayı asıl zirveye taşıyacak olan da; Tercüman ve

Türkiye Gazetelerindeki, “Günüşiği...” köşesi olmuştur! Bütün yazılarında, ‘Harput kokan’ bir ‘muhabbet iksiri...’ vardır.

Milletine, ‘yürekten seslenişi...’ sizlerde bir yakınlık hissi/ duyarlılığı uyandırır! Ve Türkiye'nin, “edebi mahfili...” diyebileceğimiz; “Türk Edebiyatı

Vakfı...” Vakıf insanları bir araya getirecektir Türk Edebiyatı Vakfı, Kabaklı Hocanın inanılmaz çabalarıyla, kendilerinin o engin hoşgörülerıyla, ‘aydınlar okuluna...’ dönüştüreceklerdir. Harput'taki, Kürsübaşı Sohbetlerini; Türk Edebiyatı Vakfında, “Çarşamba Sohbetleriyle...” edebi kimliğe taşıyacaklardı. Türk Edebiyatı Vakfı bünyesinde çıkartılan; “Türk Edebiyatı Dergisi...”

Cumhuriyet Tarihimizin en istikrarlı, “dergileri arasında...” yerini alacaktır. Şubat 2026 Ayında, 628. nci sayısı ile okurlarıyla buluşmuştur. Türk Edebiyatı Dergisinde, kimler yazmadı ki? Dönemin bütün usta kalemleri...

Ne kadar bereketli bir sofraydı! 1980'li yıllarda ki, “Türk Edebiyatının” yazı kadrosuna şöyle bir göz gezdiriyoruz; Ahmet Kabaklı, Necip Fazıl Kısakürek,

Cemil Meriç, Ayhan Songar, Osman Yüksel Serdengeçti, Mehmet Kaplan, Mehmet Çınarlı, Erol Gündör,

Necmettin Hacıeminoğlu, İsmail Gerçeksöz, Tahir Kutsi Makal, Bekir

Sıtkı Erdoğan, Yavuz Bülent Bakiler, Sadık Kemal Tural, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu vs. her biri sahasında deha isimleri görüyoruz. Günümüzde, böyle bir edebi sofraya o kadar çok ihtiyacımız var ki! Ve birlikteliğe! Ve sağduyuya! O sağduyudaki heyecana... Ahmet Kabaklı Hoca, Beş Ciltlik Türk Edebiyatı Tarihi olmak üzere, gelecek nesillere onlarca eser kazandırmışlar. Kendilerinden bu millete, ‘miras...’ olarak kalanda; eserleridir!

Bir ömre sığdırılan yazılarında; “Edep Yahu...” demişlerdir! Böyle bir çerçeveye günümüzde o kadar çok muhtacız ki! O bir, idealist, aksiyon insanıdır, O bir, dava adamıdır. Şunun veya bunun değil; Milli menfaatlerin olduğu yerde durmuştur.

Biz gazeteciler için Ahmet Kabaklı’nın bu duruşu, tavrı ideal bir çizgidir... Olması gereken çerçevedir... Özetle şöyle derdi; “Gazetecinin görevi insanları kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmek değil, okuyucu ile değerleri birlikte paylaşmak/ bütünleştirmektir!”

Rahmetli Ahmet Kabaklı Hoca, Kültür konusundaki hassasiyetleri halen kulaklarımızı çınlatır; “Kültür, onu meydana getiren milletle beraber doğar, çoğalır ve gelişir. Yeniden kültür yapılamaz. Yeniden musiki, yeniden dil, yeniden terbiye, yeniden hukuk, yeniden iman ve inançlar yapılamaz.” Kültürel değerlerimize sahiplenme konusunda günümüzde de elbette kayıtsız kalamayız. Ahmet Kabaklı bir, “Harput

Beyefendisidir...” Harput’u/ Elazığ’ı bütün zenginlikleriyle, Türkiye’ye taşımışlardır.

Harput, Anadolu coğrafyasının müstesna bir, “İlim muhiti...” olarak bilinir.

Kabaklı Hoca, Harput’tan beslendiği o engin kültürle; geleceğe ufuklar açacak bir kalem ve kelim ustasıdır. Aydınlar Ocağının öncülüğünde, 55

Dernek ve Vakfın birlikteliğiyle kendilerine; “Şeyhül Muharririn...” unvanı verilecektir. Bir faniye nasip olabilecek, en değerli makam.

Ahmet Kabaklı Hoca, “Günışığı...” köşesinde; doğduğu ve sevdiği şehir, Elazığ’ın meselelerini sürekli “Türkiye’nin gündemine...” taşımışlar.

Değerlerini sıklıkla dile getirmişler! Harput’un efsaneleri, O’nun kaleminde kitaplaşmıştır

Harputlu Divan Şairleri ve Zengin Musikisi,

edebi lisanıyla sürekli ifade edilmiştir. Elâzığ’da istikrarlı bir şekilde devam eden Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarının, manevi mimarları arasında şüphesiz ki, rahmet mekân Şeyhülmuarririn Ahmet Kabaklı Hocamızın ismini anmadan geçemeyiz.

Elâzığ da ki, kültür, sanat ve edebiyat organizasyonlarındaki rolleri büyüktür... Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında, Çaydaçıra Bilim, Kültür ve Sanat Ödüllerinde,

Şehrin birçok organizasyonunda, aleni desteklerini esirgememişlerdir! Elâzığ’daki kültürel faaliyetleri köşesine taşımışlar. Edebi bir lisanla gönüllere dokunmuşlardır.

4. Uluslararası Hazar Şiir akşamları iki kadim dava insanının anılarına yapılıyordu; Doğu Türkistan Türklerinin Efsanevi Lideri İsa

Yusuf Alptekin ve Elâzığ’ın nadide şahsiyetlerinden Şeref Tan...

İsa Yusuf Alptekin’i, 1995 tarihinde Elâzığ’da Kabaklı Hocamız ile birlikte misafir edecektik.

O, başlı başına bir, “Elazığ Lobisidir...”

9.Uluslararası Hazar Şiir Akşamları, 27-28 EYLÜL 2001 yılında “Ahmet KABAKLI” anısına düzenlenmiştir.

Elazığ’da, 1930 yılında yayın hayatına başlayan; “Turan Gazetesi...” arşivlerinde; Ahmet Kabaklı, Cemil Meriç, Ali Rıza Alp, Av. Fikret

Memişoğlu, Elmas Yıldırım, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Şeref Tan,

Şükrü Kacar, Bedrettin Keleştimur vs. isimleri, o isimlerin imzalarını görebilir/ ve okuyabiliriz!

Aynı şekilde, 27 Ekim 1997 tarihinde yayın hayatında başlayan;

“Günışığı Gazetesi...” ismini Ahmet Kabaklı Hoca’nın; “Köşesinden...” almıştır

Ahmet Kabaklı Hocamız, ‘günışığı’ köşesinde bir makalesinde şöylebaşlar; “Üçlüleli, Arapbaba, Dere Hamamı, Kayabaşı, Çatalkaya,

Ejderha Taşı, Anguzubaba, Göllübağ, Şüşnaz, Güney Çayırı, Ebcetli...

Türkçe’mizin lezzetine lezzet ve yüzüne teravet (tazelik) veren neşirli isimlerdir bunlar...”Harput’u, irfan kültürümüzü büyük bir hassasiyetle sürekli köşesinde işleyen bir deha insandı.

Yavuz Bülent Bakiler “Ahmet Kabaklı ağabeyime veda” isimli yazısında şöyle diyor:

“Ahmet Kabaklı ağabeyim, yine Elazığ’ın çok değerli evlâtları olan

Fethi Gemuhluoğlu, Niyazi Yıldırım Gençosma-

noğlu, Fikret Memişoğlu

gibi tam bir Türkmen Beyi olarak yaşadı. Doğru dil, doğru din, doğrutarih şuuruyla yaşadı ve yazdı.”

İstanbul’da ilk uğrak yerimiz şeyhülmuharririn Ahmet Kabaklı

Hocamızın, Eyüp Sultan’da, Piyer Loti’de mezarı başında fatihalarokumak...

Allah Resul’üne Mekke’den Medine’ye hicretlerinde, hanesini açarak misafir edecek bir ulu Sahabe Eyüp Ensari’ye komşu olmak büyük bir bahtiyarlık...

şeyhül Muharririn Ahmet Kabaklı Hocamızın bir sözleri var ki,

ürperticidir ve uyarıcıdır, “gurbet yalnızlığından ancak insanın kendi ilim muhiti ile kurtulabilir” O ilim muhitine sahiplenme, Elâzığ özlemi, Kabaklı Hocamızın bir bakıma bizlere ve her Elâzığ’a, ‘vasiyetleridir...’

Kabaklı Hoca bir şiirinde şöyle seslenirler;
“Karanlık çevrem dışıdır/ İrfan ilen eğleşiriz
şairler sofran başıdır/ Sohbet ilen bilişiriz
Sevda padişah işidir/ Usul iken sevişiriz...”

şeyhül Muharririn Ahmet Kabaklı Hocamızı aramızdan ayrılışlarının; 25. yılında rahmet ve minnetle anıyoruz... Mekânları Cennet Olsun...

Elâzığ, ‘Harput hıfz ediyor...’ O hafıza da, hala en sıcaklığıyla,

‘Göllübağ’ yaşıyor. Günümüzde de, “sadakat bayrağını tevazuuyla yıllarca taşıyan Ahmet Kabaklı gibi Alperen coşkusuna ihtiyacımız var”

Bu şehrin Destanını Niyazi Yıldırım, nesrini ise Ahmet Kabaklı Hocamız yazacaklardı... Allah Rahmet etsin ve mekânları cennet olsun diyoruz Biz Kabaklı Hocamızı, asrın ‘Dede Korkut’u bildik. Ve şeyhül muharrir’in olarak anıldığı vakit, ‘Alp-Eren’ tavrını selamladık.

Vakarı ve tebessümü bir Anadolu’yu kucaklamıştı. O sevdasına, ‘Bilge Kişiliği’ ışık yakmıştı kuşkusuz.

Evet! Ömrünü bu millete veren insan, sevenleriyle elbet ‘gönüllerde taht kurarak yaşayacak’.

Asrımızda, ‘Yunus’u soluklandıran’ o yürekle eserlerine imza atan

Kabaklı, ‘gülleri soldurmayın’, diyen şairin gönül zenginliğinde;

“Bırakmam, tutmuşum artık yakandan” diyen yolları açık bırakacaktır.

Elâzığ Vefalı bir şehirdir. Elâzığ şehrinde, Harput’a giden yola;

“Ahmet Kabaklı Bulvarı...” ismi verilmiştir. Elâzığ Ahmet Kabaklı Fen Lisesi’nde, ‘geleceğin bilge

kişileri inşallah yetişecektir’

ESERLERİ; Türk Edebiyatı (5 cilt), Kültür Emperyalizmi (1970), Müslüman Türkiye (1970),

Mabet ve Millet (1970), Mehmet Âkif (1970), Yunus Emre (1971), Mevlâna (1975), Ejderha Taşı (1975), Bizim Alkibiades (1977), Ecurufya (1981), Sohbetler (2cilt) (1987), Temellerin Duruşması (1989), Güneydoğu Yakından (1990), şiir İncelemeleri (1992), Doğudan Doğuş (1993), Sultanüş-şuara Necip Fazıl (1995), şairi Cihan Nedim (1996)...

Bizler Ahmet Kabaklı Hoca ile 1985 tarihinde F.Ü.’de gerçeleştirilen, ‘Bilgi şöleninde’ tanış olduk. Rahmet Mekân Ahmet Kabaklı Hoca bizlere, “Sen Elâzığ Lisesinden tarih öğretmenim Mahir Hocam gibi maşallah uzun boylu kalıplısın...” demişlerdi. 1985’li yıllardan itibaren sıklıkla Elâzığ’a gelmeye başladılar. şener Bulut’un idaresinde bulunan Kültür Bakanlığı Elâzığ Yayınevi’ndeki gecenin geç saatlerine kadar devam eden sohbetleri unutulmaz... Bu sohbetlerine,

Elâzığ’daki sanat ve edebiyat dostları katılmışlardır. Sohbetin ana temasında, Fuzuli vardı. Ressam Mehmet Karamazı’nın “o sohbet esnasında Fuzuli Resmini büyük bir itina ile yorumlayarak...” sohbet sonrası Ahmet Kabaklı Hocaya hediye etmeleri... Kabaklı Hoca, ilki

1991 tarihinde gerçeleştirilecek olan Uluslararası Hazar şiir

Akşamlarına da büyük destek vereceklerdi. Elâzığ’daki bütün kültürel faaliyetleri ve edebi çalışmaları, “Günüşiği Gazetesi’ndeki Köşelerine taşıyacaklardı!” Türk Edebiyatı Vakfı, Elâzığ’daki edebiyat camiasının da model aldığı bir kuruluştu. Kabaklı Hoca, Türk Edebiyatı Vakfı’nın bir şubesini Elâzığ İlimizde açacaklardı. Bir Harput Beyefendisinin kendi şehriyle bütünleşmesi...

FHG Cemiyeti Başkanlığı döneminde, “Harput Kültüründen Günümüze

Yansımalar!” isimli toplantı da, bilge tavrıyla geçmiş ile bugünler arasında nefis bir köprü kuracaklardı... Ahmet Kabaklı Hoca, her Elâzığ’a gelişlerinde, “şehrin esnafını dolaşır, aydınlarıyla bir araya gelirler, dertleşirler... şehrin bilumum problemlerini gazetede ki köşesine taşırlardı... Türkiye’nin Muhtarı, Babalı’de birço k kalemin, “Fethi Ağabey...” dediği şahsiyet ile birlikte Ahmet Kabaklı, kendi sınırlarını açarak Türkiye’ye, bir neslin muallimi olarak tarif ettiğimiz güzide şahsiyetlerdi. Kendilerini, vefatlarının 25.nci yılında rahmetle anıyoruz.

Anadolu'da Sohbet Kültürü

Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğünün Hima-yelerinde; Muş Yazarlar Derneği tarafından güzel bir etkinlik başlatılıyor. Muş Rektörü Prof. Dr. Mustafa Alican'a öncelikle teşekkürler... Muş İlinin Şair ve Ya-zarlarına, 'tarihi sohbet sofralarını' açıyorlar.

Bu sohbetlerin adı, "Divan Sohbetleri" Bu soh-betlerin ilk adımı da, 4 Aralık 2025 tarihinde, Muş Alparslan Üniversitesi Kampüsünde yer alan, "Rahle Kafe de..." gerçekleşecek. Artık, Muş Yazarlar Derne-ği tarafından, "Muş Şiir ve Musiki Geceleri..." başlı-yor, efendim.

Bu gerçekten önemli bir adım... Bu tarihi gece-nin ana teması, "Sohbet Kültürü..." bizim asli gele-neğimiz olan bu geceye birlikte merhaba diyeceğiz. Şu ifadeyi sıklıkla kullanırım, "Kültür, Sanat, Edebiyatı, İlim Muhiti Besle!" Muş Alparslan Üniversitesi, Muş İlimiz için büyük bir nimettir.

Muş Yazarlar Derneği Başkanından istediğimiz ve arzumuz, "Bu çalışmaları birer Sosyal Mühendislik Düşüncesi ile sahiplenerek bir atölyeye dönüştürme-leridir..." Tabi ki, burada Üniversitemizin destekleri çok önemlidir. İnşallah, hedefte; "Uluslararası Malaz-girt Şiir Akşamlarını..." hayata geçirmek... Her za-man için 'idealist düşünmüşümdür'

Bugünkü yazımızda, "Anadolu'da Sohbet Kültü-rünü..." sizlerle paylaşmak istiyorum.

Anadolu'nun geleneksel ikliminde, "sohbet kültü-rü..." vardır.

Elazığ'daki, "Kürsübaşı" Sohbetlerinin adı;

Diyarbakır'da, "Velime..." Urf'a'da, "Sıra Gecele-ri..." Muş'ta, "Divan..."

Sivas, Tokat, Gümüşhane'de, "Herfene..." Gaziantep'te, "Barak Odası..."

Erzurum da ise, "Bar Odası..." Kerkük'te "Çayhane..." olarak bilinir.

Sadık Tural Hoca, "Sohbet..." için ne diyorlar?

"Ezelden ebede bilgilendirme ve eğitim sistemi..."

Bizler, sohbet meclislerine; "irfan ocakları..." di-yoruz.

Bizim kültürümüzde, "Kıraathaneler" veya "Ça-yevleri..."

Sohbet Kültürünün önemli mekânları olmuş-tur... Gazeteler, Dergiler, Yayınevleri... Sohbet Mekânlarıdır...

Sadık Kemal Tural Hoca; Sohbet, örgün eğitim ve öğretimin kurumlaşmadığı 19. yüzyıl öncesinde, bir eğitim ve öğretim yöntemi, bilgilendirme, benzeştir-me aracı idi.

Sohbet, " binlerce yıl, bilgilendirme ve sosyalleş-tirme süreçlerinin temeli olmuştur."

Sohbet Kültürüyle; geçmişte önemli konaklar ol-duğunu söyleyebiliriz... İlim sahibi şahsiyetlerin, İlim ve Sohbet Halkalarından hala bahsedilmektedir... Muş insanı, 'sohbeti ve o geleneği seven bir şehir...' Bu şehir, geçmiş yıllarda; Birçok önemli isimleri mi-safir etti... Sohbetler, Muş Şehrinde Edebi Kültürün gelişmesinde de önemli etken oldu!

O zengin sohbet kültürünün günümüze kadar geldiğini söyleyebiliriz8 Şubat 2002 tarihinde aramız-dan ayrılan Ahmet Kabaklı Hoca'nın,

Türk Edebiyatı Vakfı'nda geleneksel hale getirdi-ği, "Çarşamba Sohbetleri..." bir sivil okul özelliğ-in-dedir.

Elazığ'da, MANAS Yayın Evi'nin gerçekleştirdi-ği, "MANAS Şiir ve Musiki Günleri..." günümüzde büyük bir özleme cevap vermektedir. "Sohbetler..." ve "Okuma..." bizlerin birlikte dillendirdiği kültü-rümüzdür. Prof. Dr. Ramazan Demir "Okumak..." isimli bir makalesinde şöyle der;

"Yüce Yaratanın ilk emri nedir? Bilgi edin... Bil-gilen... Bilim al... Bilgili ol..."

Bunun için de verilen ilk emir, "İKRA" = "OKU" Okumakla, "Yaratanın bizlere farz olan emrini..." yerine getiriyoruz. "Yaradan Rabbin adıyla oku! O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Rabbin kar-şılıksız iyilik ve ihsan sahibidir.

O ki, kalem ile öğretti. İnsana bilmediğini öğretip belletti"(Alâk Süresi; 14)

Bu sohbetlerin bizim dilimizdeki adı, "muhab-bettir..."

Ne diyoruz; "Muhabbetten doğdu Muhammed!" Sohbet kavramında; "Sevgi, Dostluk, Yarenlik, Kar-deşlik Hukuku vardır." Anadolu'da bir söz vardır; "Gönül ne kahve ister ne kahvehane, Gönül sohbet ister kahve bahane..."

Sohbet sözlükte; "Konuşma, sevdiği kimselerle yapılan toplantı. Birlikte oturup tatlı tatlı hakikat üzerine konuşmak"

Sohbeti şöyle tanımlayabiliriz; "Sohbet, birbirini tanıyanların, arkadaş, dost olanların, söze dökmeyi çok istedikleri 'duygular, düşünceler, hayaller ve dav-ranışlardan oluşan bir paylaşımıdır." Biz bu kültürü nereden alıyoruz?

İslam'ın temel muhtevasından bizler bu kültürü almaktayız... Allah Resulü (sav), vahye ait hikmetleri, hükümleri, uyarıcı beyanlarda bulunmuşlar. Sohbet-ler etmişler. O sohbetteki beyanlara, 'Hadis' Emanet

edilen 'kelam'ların muhataplarına 'sahabe' deniliyor.

Sohbet denilince, ilk hafızalara; "Allah Resulü (sav) ve Sahabe-i Kiram" gelir

İnsanlık tarihinin en muhteşem sohbet halkasıdır. Kur'an, Sahabe için; "gelmiş, geçmiş en hayırlı ümmet..." der. O ümmetin en bariz özelliği nedir; "İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman ederseniz" (Ali İmran, 110)

O yolculuk, bizlere de can alıcı en önemli hayati tavsiyedir. "içinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun!"

Sohbet Kültüründe, 'Selam, Kelam, Kalbi bir has-bilik, şefkat ve muhabbet...'

Sohbetlerde; samimi dostane bir ortam vardır. Anlaşılır bir dil kullanılır. Her türlü özentiden, enaniyetten, ifrattan uzaktır... Karacaoğlan; "Mecliste arif ol, kelamı dinle/ El iki sözlerse sen de bir söyle..."

Anlaşılabacağı üzere, "sohbet bir edebi metindir!"

Sohbetin iki kişi ile sınırlı haline, "sırdaşlık" denilmektedir.

Güzel bir söz vardır; "Söyleyen eker, dinleyen biçer!"

Muş İlimizde olsun; Anadolu Coğrafyasında olsun, Sohbetler; Ahmet Yesevi'den günümüze kadar; İnsanlığı kuşatan bir rahmet, marifet, hikmet çağlayanıdır... Yunus, Ahi Evran, Hacı Bektaşî Veli, Şeyh Edibali, Ahmet Fakih, Emir Sultan...

Anadolu'yu Aydınlatan 'erdemli insanlar' Sohbet (tefekür) ikliminin kazanımıdır... Aile içerisinde tatlı sohbetler... Komşuluk ilişkilerinde sohbetler... Arkadaşlar arasında sohbetler... Her biri, 'bilgilendirici, kaynaştırıcı, uzlaştırıcı, birleştirici temalara sahiptir.' Günümüzde, 'iletişim teknolojileri' kullanılarak sohbetler daha etkileyici olmaktadır. Gazete, Radyo, Televizyon, Sosyal Medya... Sohbet Kültüründe, önemli araçlardır! Yerel Gazetelerimiz, Dergilerimiz, Radyolarımız, Televizyonlarımız... Sohbet Kültürünü şehrin geneline yaymanın heyecanını taşımakta...

Sohbet Kültürüyle; "bilgiye, hikmete, marifete, gönüllere yürüyen ideal toplum..." İmam Rabbani, "Sohbeti, ganimet bilmelidir, Sohbetin üstünlüğü, bütün üstünlüklerin ve kemalin üstündedir..." İmam Gazali "İlmi ile amel eden Âlimlerin ve Salihlerin sohbetine devam et"

"Kişi arkadaşının yolu üzerindedir..." H. Ziya Ülken, "Milli kinlerin üstünde, insanlık muhabbetli vardır" Hz. Ömer, "Tevbekarlarla sohbet edin, zira onların kalpleri daha yumuşaktır"

Sohbet, bu toplumun mizacını, kültürel kimliğine dönüşmektedir. Mevlana, "Muhabbet ve merhamet insanlığın sıfatlarıdır". O sohbetle Harput'tan, Anadolu'ya bir daha yöneliyoruz;

Gez gör Anadolu'yu bir baştan öte baş!
Divriği'den Bursa'ya, bir Ulu Mabet süsler...
Sinan, heybetle büyür, Vatanın nakışında!
Şehir, yaslanır dağa; Cihangir Otağı dağ...
Bolu, Ayvaz, Köroğlu; Toros Karacaoğlan!
Uludağ kıyamdadır, Aziziye rükûda!
Çanakkale Mahşeri, Şüheda niyazında...
Fırat, Harput'ta Hoyrat; Esintisi, Sakarya!
Antep, Şahin bakışlı; Maraş'ta Sütçü İmam...
Mermi, omuzda sancı, Kağnılar, yürür sessiz...
Anadolu yüreği; Sabır taşır, İlahi!
Ağırlar, Mevlana'yı; Konya'da Meram bağı...
Revan Yolu, Murat'ın; Ufkunda, Bağdat Kapı...
Koca Yunus, gönlüdür; Bozkır Anadolu'nun!
Dört mevsim, yedi iklim; İstanbul, beyaz Lale!
Bir sofraya Anadolu; Gönüller Sultanına..."

TÜRK EDEBİYATI VE SERHAT KABAKLI

Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarıyla birlikte doğaç olarak, "Şener Bulut ve Arkadaşları..." hafızalara gelecektir. 1985'li yıllardan itibaren Elâzığ Kültür Bakanlığı Yayinevi bir karınca misali/ veya bal yapan arı kovanını andırıyordu... Birbirini takip eden faaliyetler... Bu faaliyetlere, 'şehrin aydınlarının ve Fırat Üniversitesi'ndeki Öğretim Üyeleri ve Öğrencilerin o sınımsız yaklaşımı...' Sergiler, Bilgi Şölenleri, Kitap Tanıtım Toplantıları, Sohbetler... Bu sohbetlerde, "Ahmet Kabaklı Hocayı dinleme/ veya ondaki anlatım gücü/ konulara olan hâkimiyeti/ bizlere asrın aksaçlı bilgisi, Dede'm Korkut'u çağırıyordu!" Kabaklı Hoca, bir Harput sevdalısıydı... O sevda yüreğiyle de, mütevazı tavrıyla bir çekim alanı oluşturuyordu. Şiir, sanat ve edebiyata desteği büyüktü... Aynı desteği ve tavrı bizler dönemin Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Sadık Kemal Tural görüyorduk... 1998 yılında yapılan Çaydaçıra Bilim, Kültür, Sanat ve Edebiyat Ödülleri Töreninde, dönemin Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek, AKM'de yapılan programda kürsüden şöyle sesleniyorlardı; "Saygıdeğer Hocam Ahmet Kabaklı'nın çağrısıyla buraya geliyorum. Onun çağrısı bizler için emirdir!" Bundan âlâ bir fedakârlık düşünebilir misiniz?

Bu memleketin dertleriyle dertlenenler ancak, 'dost yüreğini/ veya ondaki yangını bilebilir...'

Şener Bulut ve onun dost yürekli arkadaşlarının Elâzığ Kültür Bakanlığı'nda başlayan ve günümüzde de

devam eden yürüyüşü bizlere, ismi ile müsemma olan, 'Manas Destanını/ veya O destanın yürekli yürüyüşünü...' hatırlatıyor. Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarının, 'doğuşu...' Şafağın söküşü misali, asıl gündönümünü/ aşk ritmini/ ışığa yürüyüşü hatırlatır. Elâzığ Şehrinde, "1992 yılı ve sonrasını, bir aydınlanma hareketi..." olarak düşünürüm. O hareket, Elâzığ Şehrinde, 2006 Mayısında, "MANAS YAYINEVİ'NİN AÇILMASINA VESİLE OLACAKTIR." Elâzığ Şehrinde, "şiirle, sanatla, edebiyatla, musikiyle/ veya sanatın yedi rengine aşına bir edebi mahfil oluşacaktı..." Bütün çalışmalarında, 'vakıf zihniyetini...' görüyoruz. "Hayırdı yarışan bir topluluk olmak!" 21.asrın olmazsa olmazı arasında yerini alıyordu. Ahmet Kabaklı Hoca'dan sözümüzü açtık. Kabaklı Hocanın, 1970'lerde, hayata geçirdikleri Türk Edebiyatı Vakfı ve bu vakıf marifetiyle çıkardıkları Türk Edebiyatı Dergisi, Ekim-2025 sayısıya 624.ncü sayısına ulaşmış bulunuyor. Ahmet Kabaklı Hocanın, Türk Edebiyatı Vakfında Başlattıkları, "Çarşamba Sohbetleri..." İstanbul'da, bir edebi okula dönüşüyordu. Ve bu okul, Elâzığ Şehrini de, 'mercek altına alıyordu...'

Elâzığ Şehrindeki, Kültür- Sanat ve Edebiyat Faaliyetleriyle birlikte her türlü organizasyon, "Ahmet Kabaklı Hocanın o manevi değeri büyük, "GÜNIŞİĞİ" köşesinde ve Türk Edebiyatı Dergisinde yer alıyordu..."

Dönemin Valisi Lütfullah Bilgin'in bir makalesinin de Türk Edebiyatı Dergisinde Yayınlandığını bilmekteyim...

Erdemli bakışa, güzelliğe bakınız! Ahmet Kabaklı Hocanın Hakka yürüyüşünden itibaren Türk Edebiyatı Vakfını; coşkulu, heyecanlı bir münevver insan Servet Kabaklı omuzlayacaktı. Servet Kabaklı, Elâzığ Manas Yayıncılıkla; "çok içten, sağlıklı, samimi, dostane bağlar kuracaktı..."

O bağlar, Elâzığ'daki tarihi ve edebi coşkuya omuz vereceklerdi. Elâzığ'dan; Bakü'ye, Bişkek'e, Almatı'ya, Kosova'ya edebi köprüler kurulacaktı...

Bütün bunlar olurken, 'mütevazı çizgi...' korunacaktı. Ahmet Kabaklı Hoca'nın, "Türk Edebiyatı Vakfındaki Çarşamba Sohbetleri..."

Elâzığ Şehrinde, "Kürsübaşı Sohbetlerine/ veya Cumartesi Sohbetlerinde..." tecelli edecekti.

Kanal Fırat ile Manas Yayıncılık İşbirliğiyle de, "Manas Şiir ve Musiki Günleri..." her biri sohbet tadında; "Türkiye'mize ve Gönül Coğrafyamıza..." taşınacaktı.

Binler, yüzbinler, milyonlar; Manas Yayınevi'nin o

güzelim sohbetleriyle buluşacaktı.

Son 20 yıl içerisinde, Manas Yayınevi'nden, Okuyucuya da köprüler kurulacak; "100'ün üzerinde eserle şehrin yüzü gülecekti!"

Şener Bulut'a ithaf ettiğimiz bir şiirimizde şöyle diyoruz; "İssık Gölü'nde mavi bir tebessüm/ Akınlarda, nal sesinde nefesim/ Sözü doğru söylemektir hevesim/ Adım Manas, destanların mührüyüm!"

Manas, ismiyle de bir büyük okul... Türkiye'yi, dahası mı, 'gönül dünyamızı kuşatan bir okul!"

Bu okulla bütünleşen bir güzel şahsiyet, Servet Kabaklı'nın Hakka yürüyüşü bizlerde derin üzüntü bırakmıştı. 29 Ağustos 2015 tarihinde yazdığımız bir şiirimizde; "Garipler konar, göçerdi yurdundan/ Gonca gül olur, açardı bağrından/ Elâzığ ses vermez bugün çağrından/ Çağrı, Hak katından "Servet'im gitti" Bugünkü yazımızda, "Türk Edebiyatı Dergisi/ ve Vakfına..." odaklandık. Oradaki, hiçbir zaman sapma görmediğimiz yürüyüşe... Ahmet Kabaklı Hocadaki tavrı/ veya duruşu, günümüzde; "Serhat Kabaklı Hoca'da gördüğümü..." bilvesile söylemek isterim. 28.nci Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarında, kıymetli kadrişinas dostu daha yakından gözlemleme fırsatını bulduk. Kabaklı Ailesi, "Türk Dünyası sevdasıyla aşına olan..." güzel bir aile... Milli hassasiyetleri yüksek... İmkânlarını bu yolda seferber edebilecek bir yüreğe de sahipler... Serhat Kabaklı'nın, 'iç dünyası daha berak...' O sebeptendir ki, 'bazı şeyleri dışa aksettirmiyorlar...' Dahası, "Sessiz bir çığlığa..." sahipler. Onun en büyük emeli, bir faaliyetin öncelikle hedefine ulaşması... Her faaliyetin mutlaka, 'hamalları...' olduğu kadar, 'gizli kahramanları...' dikkatleri çeker. Serhat Kabaklı'nın, "Bil Oğlum!" şiiri, Usta Sanatçımızın sesiyle de, 'Destan Havasına bürünüyordu!" Orada, nefisleri yerle bir edecek coşkulu bir çağrı var; "Nefis ki bir mantık yutan dev oğlum/ Mağrur olma insanları sev oğlum"

Sevgi ve dostluk bu milletin asil ve soylu duruşu... Elbette ki, o duruşla daha saygın, daha hatırlı, daha candan ve içten olabiliyoruz. Elâzığ Şehri, 'farklı...' Farklı oluşunun sebebi de, 'vefalı oluşudur...'

Fedakârlığın cımbızla arandığı bir dönemde, 'vefalı dostlara selâm...' Sizlerle, bu hayat daha güzel, daha zarif ve de daha nahif... Elbette ki, bizler 'çıtayı yükselteceğiz' Serhat Kabaklı'nın bir güzel yanı neydi?

Sabırla yürümeleri... Bazen de kendilerine sükûtu tercih etmeleri... Hiçbir zaman karamsar olmayışları... Ümit rüzgârlarının usulce esmesiydi... Selâm ve Muhabbetle...